

Riigilõivuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga muudetakse riigilõivuseadust (edaspidi *RLS*), konsulaarseadust (edaspidi *KonS*), perekonnaseisutoimingute seadust (edaspidi *PKTS*), rahvastikuregistri seadust (edaspidi *RRS*) ja relvaseadust (edaspidi *RelvS*). Eelnõu eesmärk on viia kodakondsuse saamise, taastamise ja kodakondsusest vabastamise taotluste riigilõivumäärad, isikut tõendava dokumendi menetluste ja välismaalase staatuse menetluste riigilõivumäärad, rahvastiku toimingute riigilõivumäärad, *RelvS*-i ja turvategevuse seaduse (edaspidi *TurvaTS*) alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärad vastavusse kuludega. Praegu ei ole need kooskõlas *RLS*-i § 4 lõikes 1 nimetatud kulupõhimõttega.

Samuti võimaldatakse eelnõuga Eestis välisesinduses mitmekeelsete standardvormide väljastamist.

Seaduse rakendamise kaasnab riigilõivudest saadava tulu kasv. Kui eelnõus nimetatud toimingute riigilõivutuluna on Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse prognoositud 2025. aastaks 14,09 miljonit eurot, siis seaduse rakendumisel prognoositakse 2025. aastaks vastavalt 27,90 miljonit eurot. Kuivõrd riigilõivumäärade tõustes võivad toimingute mahud väheneda prognoositavalt ligikaudu 10%, siis võiks riigilõivutuluna arvestada 25,11 miljonit eurot.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Euroopa Liidu kodaniku seaduse (edaspidi *ELKS*), isikut tõendavate dokumentide seaduse (edaspidi *ITDS*) ja välismaalaste seaduse (edaspidi *VMS*) alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused on koostanud Siseministeeriumi nõunikud Eva Lillemäe (eva.lillemae@siseministeerium.ee) ja Elen Kraavik (elen.kraavik@siseministeerium.ee) ning õigusnõunik Kaspar Lepper (kaspar.lepper@siseministeerium.ee).

Kodakondsuse seaduse (edaspidi *KodS*) alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused on koostanud Siseministeeriumi nõunik Siiri Leskov (siiri.leskov@siseministeerium.ee).

Eesti välisesindustes esitatud isikut tõendavate dokumentide taotluse ja välismaalaste staatuste läbivaatamisel tasutavat riigilõivu puudutavate sätete väljatöötamisel osales Välisministeeriumi konsulaarosakonna peadirektor Tiina Nirk (tiina.nirk@mfa.ee).

Rahvastiku toimingute valdkonna muudatused on koostanud Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja Enel Pungas (tel 612 5163, enel.pungas@siseministeerium.ee), sama osakonna perekonnaseisutoimingute talituse juhataja Mari Käbi (teenistussuhe lõppenud) ning sama talituse nõunikud Heli Kivi (tel 612 5170, heli.kivi@siseministeerium.ee), Viiu-Marie Fürstenberg (tel 612 5160, viiu-marie.furstenberg@siseministeerium.ee) ja Ulvi Klaar (tel 612 5160, ulvi.klaar@siseministeerium.ee), sama osakonna rahvastikuregistri halduse talituse juhataja Mairis Kungla (tel 612 5208, mairis.kungla@siseministeerium.ee) ja sama talituse nõunik Carolyn Maida (teenistussuhe lõppenud) ning sama osakonna õigusnõunik Annika Nõmmik Aydin (tel 612 5184, annika.nommikaydin@siseministeerium.ee).

Välisministeeriumiga seotud muudatuste osas andis sisendi Välisministeeriumist Erle Ignatjev (erle.ignatjev@mfa.ee).

RelvS-i ja TurvaTS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused on koostanud Siseministeeriumi õigusnõunik Marju Aibast (mariju.aibast@siseministeerium.ee) ning nõunikud Riita Proosa (riita.proosa@siseministeerium.ee) ja Nurmely Mitrahovitš (nurmely.mitrahovits@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Gerly Herm (tel 612 5230, gerly.herm@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskiri on keeleliselt toimetamata.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõu, Euroopa Liidu õiguse rakendamise ega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse:

RLS-i avaldamismärkega RT I, 30.12.2023, 9;
KonS-i avaldamismärkega RT I, 20.06.2022, 58;
PKTS-i avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 63;
RRS-i avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 73;
RelvS-i avaldamismärkega RT I, 06.07.2023, 13.

Kuna tegemist ei ole Eesti Vabariigi põhiseaduse §-s 104 sätestatud seadusega, siis eelnõu vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthääle enamus.

2. Seaduse eesmärk

2.1. Eelnõu vajalikkus ja olulisemad muudatused

Eelnõuga tõstetakse Siseministeeriumi valitsemisala riigilõivumäärasid vastavalt toimingute tegelikele kuludele. RLS-i § 4 lõike 1 kohaselt kehtestatakse riigilõivumäär, lähtudes toimingu kuludest, aga kehtivad riigilõivumäärad ei ole enam kulupõhimõttega kooskõlas.

2.1.1. RelvS-i ja TurvaTS- alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõuga muudetakse RLS-is läbivalt RelvS-i ja TurvaTS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärasid, kuna kehtivad määrad ei kata üldise hinnatõusu tingimustes kaasnevaid otseseid kulusid. Enamik nimetatud riigilõivumäärasid on püsinud samal tasemel 2015. aastast. Lõivumäärade tõstmine on vajalik, et ajakohastada Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) toimingutega seotud riigilõive selliselt, et eelnõuga kehtestatavad riigilõivumäärad kataksid PPA tegevuskulud tegevus- ja relvalubade väljastamise teenuse osutamisel.

RelvS-i kohaselt tuleb riigilõivu tasuda erinevate RelvS-i alusel tehtavate toimingute eest. Nii tuleb näiteks tasuda riigilõivu relvasoetamisloa, relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa taotluse läbivaatamise eest, samuti relvadega teise riiki reisimiseks vajalike dokumentide väljastamise eest aga ka relvaeksami vastuvõtmise eest. Riigilõivu tuleb tasuda ka juriidilisel isikul tegevusloa taotlemisel, kui ta soovib tegutseda valdkonnas, kus on nõutav RelvS-i § 66 või § 83³³ kohane tegevusloa.

RLS-i §-des 263–267¹ sätestatud RelvS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärad on kehtinud 2015. aastast muutmata kujul ning nende tõstmine on põhjendatud vastavalt majanduskasvu, inflatsiooni, keskmise palga ja raha ostujõu näitajate muutmisele ning PPA tegevuskulude kasvule.

Eesti Panga värske majandusprognoosi järgi on kahe langusaasta järel paranenud tingimused majanduse kasvule pöördumiseks. Järgmiseks kaheks aastaks prognoosib keskpank umbes 3% suurust majanduskasvu¹. Alampalga määr 2015. aastal oli 390 eurot, 2024. aastal on alampalga määr 820 eurot. Keskmise brutopalk aastal 2015 oli 1065 eurot, 2023. aastal oli keskmine brutokuupalk Statistikaameti andmetel 1904 eurot.²

Majandusnäitajatele tuginedes saaks riigilõivumäärasid tõsta üksnes maksejõulisuse põhimõttega kooskõlas, arvestades miinimumpalga ja keskmise palga tõusu, kuid see ei kata teenuse osutamiseks vajalikke tegelikke kulusid. Tulirelva omamine ei ole kohustuslik vaid võimalus, kui selle omamise õigust taotleb isik vastab RelvS-is sätestatud nõuetele ja taotletav otstarve on põhjendatud. Sellest tulenevalt on põhjendatud riigilõivumäära kehtestamisel arvestada teenuse osutamisega kaasnevaid tegelikke kulusid.

Eelnõu eesmärk riigilõivumäärad ajakohastada ning viia need paremasse vastavusse aja jooksul muutunud kulukomponentidega. Praegused riigilõivumäärad ei kata PPA lubade väljastamise ja järelevalvetoimingute tegemisel kaasnevaid kulusid ega Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse (edaspidi *SMIT*) kulusid, mis on vajalikud teenustus- ja tsiviilrelvade registri ülalpidamiseks ja ajakohasena hoidmiseks, ning vajavad seetõttu korrigeerimist.

[Turvaseaduse](#) (edaspidi *TurvaS*) kohaselt tuleb riigilõivu tasuda turvateenuse osutamise tegevusloa andmise eest, sama põhimõtte on ka 1. juulil 2024. aastal jõustavas TurvaTS-is. TurvaTS-i jõustumisega muutub kehtetuks TurvaS, sest kehtestatakse seaduse uus terviktekst. Tegevusluba vajavad turvateenused on TurvaS-i alusel turvakonsultatsioon, vallas- või kinnisvara valve ja kaitse, isikukaitse, korra tagamine üritusel või valveobjektidel, juhtimiskeskuse pidamine. TurvaTS näeb ette, et tegevusluba on vaja turvamise tegevusalal. Samamoodi RelvS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivu määradega on ka turvateenuse valdkonna riigilõivud ajale jalgu jäänud ja vajavad muutmist. Riigilõivu tõstmine nähakse ette TurvaTS-i alusel. TurvaS-i alusel ettenähtud riigilõivu surust ei muudeta, sest RLS-i muudatused on kavandatud jõustuma 2025. aasta 1. jaanuaril, mil TurvaS enam ei kehti.

Eelnõuga kavandatavate muudatuste puhul on arvestatud sellega, et kehtestatavad riigilõivude suurused oleksid sellised, mis kataks senisest suurema osa teenuse osutamisega kaasnevatest kuludest.

Riigilõivu määra kehtestamisel on üldpõhimõtteks, et kehtestatakse riigilõiv sellises määras, mis kataks vähemalt toiminguga kaasnevad kulud, kuid samas ei oleks liiga suur, ning et selle eesmärgiks ei saaks riigile iseseisva täiendava tuluallika loomine. Kavandatavate muudatuse aluseks on võetud kulupõhimõte. Selle kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toimingu tegemisega seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud. Otsesed kulud on näiteks palgafond, materjalikulu (blanketid, eriblanketid, trüki- ja paberikaubad jne). Kaudsete

¹ <https://www.eestipank.ee/press/prognoos-majandus-tousu-lavel-26032024>

² <https://www.stat.ee/et/avasta-statisikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmise-brutokuupalk>

kuludena võib välja tuua majandus- ja halduskulu (rent, elektrikulu, seadmete soetamise ja hoolduse kulu jms), arhiveerimisega seonduva kulu, juhtimis- ja raamatupidamiskulud. Kulupõhimõtet on rõhutanud ka Riigikohus³ leides, et RLS-i § 2 kohaselt on riigilõiv seaduses sätestatud juhul ja RLS-is sätestatud määras tasutav summa lõivustatud toimingu tegemise eest. Sama seaduse § 4 lõike 1 järgi kehtestatakse riigilõivumäär lähtuvalt toimingu tegemisega kaasnevatest kuludest (kulupõhimõtte). RLS-i § 4 lõige 2 sätestab, et toimingu eesmärgist, sellest saadavast hüvest ja kaalukast avalikust huvist, eelkõige sotsiaal- ja majanduspoliitilistest kaalutlustest lähtuvalt võib riigilõivumäära kehtestada kulupõhimõttest erinevalt. Seega on riigilõivu eesmärgiks riigi tehtava avalikõigusliku toimingu kulutuste täielik või osaline hüvitamine.

Riigilõivumäärade kujundamisel on lähtutud lisaks kulupõhimõttele ka ekvivalendipõhimõttest ja maksejõulisuse põhimõttest⁴. Nii RelvS-i kui TurvaTS-i alusel tehtavate toimingute eest ettenähtud riigilõivumäärade kehtestamisel on aluseks võetud taotluste menetlemise või toimingute tegemisega seotud otsesed ja kaudsed kulud. Taotluse esitamisel nähakse ette riigilõivumäär, et jätkuvalt katta taotluse läbivaatamisega seotud kulud, tagada menetluse kiirus ja loa väljastamisele järgneva loaomaja üle järelevalve tegemine.

2.1.2. Kodakondsuse seaduse alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõuga viiakse PPA-s ning välisesinduses KodS-i tehtavate toimingute eest kehtestatavad riigilõivud vastavusse tegelike kulutustega. Kodakondsuse saamise, taastamise ja kodakondsusest vabastamise taotluste läbivaatamise eest kehtestatud riigilõivude määrasid ei ole muudetud, vaid eurole üleminekul konverteeriti need eurodesse ning hiljem ümardati. Samas on märgatavalt suurenenud tööjõukulud nii Eestis kui ka välisesindustes ning kasvanud on välisesindustest PPA-le taotluste edastamise postikulud.

Riigilõivu, mida võetakse kodakondsusest vabastamise taotluse vastuvõtmisel tehtavate toimingute eest välisesinduses, tõstetakse nii, et see on 30 eurot kõrgem kui riigilõiv, mida võetakse sama toimingu tegemise eest Eestis. Edaspidi, kui muudetakse kodakondsusest vabastamise taotluse läbivaatamise riigilõivu riigisiselt, tuleks samal ajal tõsta ka välisesinduses kodakondsuse vabastamise taotlemise riigilõivu selliselt, et see oleks 30 eurot suurem riigisisest lõivust.

2.1.3. ELKS-i, ITDS-i, ja VMS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõuga tõstetakse isikut tõendava dokumendi menetluste ja välismaalase staatuse menetluste riigilõivusid. Isikut tõendavate dokumentidega seotud PPA toimingute eest võetavaid riigilõive on alates 1. jaanuarist 2015, kui jõustus riigilõivuseadus, tõstetud ühe korra. Elamisloa taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõiv ei ole muutunud.

Samas on märgatavalt suurenenud tööjõukulud ning loodud on uusi ja taotlejale mugavamaid dokumentide taotlemise ja kättesaamise võimalusi ning e-lahendusi. Eelnõus toodud riigilõivumäärade kujundamisel on lähtutud kulupõhimõttest, ekvivalendipõhimõttest ja maksejõulisuse põhimõttest. Riigilõivumäärade muutmisel on aluseks võetud taotluste

³ Riigikohtu tsiviilkolleegiumi 9. novembri 2010. aasta määrus nr [3-2-1-95-10](#), p 9.

⁴ Kulupõhimõtte kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toimingu tegemisega seotud otsesed kulud. Ekvivalendipõhimõtte kohaselt kehtestatakse riigilõivumäär lähtuvalt toiminguga saadava eelise või ka hüve tähendusest isiku jaoks ja selle ulatusest. Maksejõulisuse põhimõtte kohaselt võivad riigilõivud olla kantud mõjutuseesmärgist suunata isikute käitumist.

menetlemisega või toimingute teostamisega seotud otsesed ja kaudsed kulud ning arvestatud on praktikat, mille kohaselt kehtestatakse riigilõivumäär ühe või viie euro täpsusega.

Eelnõu on välja töötatud eelkõige riigilõivude vastavusse viimiseks tegelike kulutustega, aga ka klientide käitumisharjumuste muutmiseks. Seega diferentseeritakse jätkuvalt PPA teenindustes ja iseteeninduskeskkonnas teostavate isikut tõendavate dokumentide toimingute eest võetavaid riigilõivude määrasid. Madalam riigilõiv iseteeninduskeskkonnas suunab taotlejaid mugavamate ja menetlejatele vähem töömahukate dokumentide taotlemise ning väljastamise võimaluste juurde. Pikemas perspektiivis toob e-teenuste kasutamise laiendamine kaasa vahetu klienditeeninduse kokkuhoiuvõimaluse PPA teenindustes ja teisalt tõuseb kliendi rahulolu teenuse kättesaadavuse ja mugavuse osas. Selleks, et soodustada võimalikult suurel määral e-teenuste kasutamist klientide poolt, on mõistlik ja otstarbekas säilitada erinevused PPA teeninduses või Eesti välisesinduses paber kandjal taotluste esitamise ja iseteeninduskeskkonna kaudu esitatud isikut tõendava dokumendi taotluse vahel.

Tegelikud kulud isikut tõendava dokumendi menetlustes (isikutunnistus, elamisloakaart, reisidokument ja eelnevate komplekstaotlused) koosnevad:

- 36-61% dokumendilepingute kulu (komplekstaotluste puhul on vastav osakaal kõrgem, kuna antakse välja kaks dokumenti);
- 20-33% arendustööd ja igapäevane tugi;
- 10-17% personali- ja personaliga seotud kulu;
- 9-14% muu kulu (inventar, tarvikud, hooned, veod, elektroonilise identiteedi vahendi kasutamiseks vajalikud arendus- ja haldustööd jm).

Tegelikud kulud välismaalase staatuse menetlustes (elamislubade ja -õiguste ning lühiajalise töötamise registreerimine) koosnevad:

- 50-70% personali- ja personaliga seotud kulu;
- 18-31% arendustööd ja igapäevane tugi;
- 9-14% dokumendilepingute kulu (v.a lühiajalise töötamise registreerimine, kus vastavat kulu ei kaasne);
- 3-7% muud kulu (hooned, veod).

Võrreldes isikut tõendava dokumendi taotluste menetlustega on staatuste menetluste (s.o elamisload ja -õigused, lühiajalise töötamise registreerimine) puhul tegu oluliselt keerukamate ja aeganõudvamate menetlustega, mistõttu on staatuste menetlustega seonduvates omahindades suurem osakaal personalikuludel ja personaliga seotud kuludel.

2.1.4. Nimeseaduse (edaspidi NS), PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõuga tõstetakse NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumääri, sest need ei ole praegu vastavuses riigi kuludega. Paljud rahvastiku toimingute riigilõivumäärad on kehtinud muutumatuna alates 2016. aastast.

Kohaliku omavalitsuse üksused (edaspidi KOV) täidavad nii PKTS-i kui ka RRS-i alusel riiklikke ülesandeid, näiteks väljastavad mitmekeelseid standardvorme ja nendele lisatavaid rahvastikuregistri väljavõtteid. Nende kulud tuleb Eesti Vabariigi põhiseaduse § 154 kohaselt KOV-ile hüvitada. Ühe toimingu hüvitise määr arvutatakse toiminguks kuluva keskmise aja ja ametikoha keskmise maksumuse põhjal. Toimingute hüvitiste määrad on alates 2016. aastast tõusnud 66%. Riigilõivumäär peab lisaks tööjõukuludele sisaldama ka muid toiminguga seotud

kulusid, näiteks rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe kulud.

Lisaks antakse konsulaarametnikule õigus väljastada perekonnasündmuse korduvat tõendit või abieluvõimetõendit ja rahvastikuregistri väljavõtet koos mitmekeelse standardvormiga. See muudatus lihtsustab ja kiirendab konsulaarteenuste osutamist välisriigis. Praegu tellitakse perekonnasündmuse korduvaid tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid koos mitmekeelse standardvormiga Eestist ehk maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksusest (edaspidi *MK KOV*), mis võtab aega keskmiselt kaks nädalat. Muudatuse jõustumisest saaks nimetatud tõendi või rahvastikuregistri väljavõtte koos mitmekeelse standardvormiga väljastada Eesti välisesinduses kohepeal, ajaliselt võtaks see, kas ooteaja või kokkuleppel taotlejaga mõned päevad. Kuna need mitmekeelsete standardvormidega seotud muudatused nõuavad muudatusi ka PKTS-is, RRS-is ja KonS-is siis tehakse vastavad muudatused ka nendes seadustes.

2.2. Väljatöötamiskavatsuse koostamine

Kuna eelnõu seadusena rakendamise eesmärgiks ei kaasne olulist õiguslikku muudatust või muud olulist mõju, ei koostatud Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2011. aasta määruse nr 180 „Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri“ § 1 lõike 2 punkti 5 alusel eelnõu väljatöötamise kavatsust.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kuuest paragrahvist.

Eelnõu §-ga 1 muudetakse RLS-i, **§-ga 2** muudetakse KonS-i, **§-ga 3** muudetakse PKTS-i ja **§-ga 4** muudetakse RRS-i, **§-ga 5** muudetakse RelvS-i ja **§-ga 6** kehtestatakse seaduse jõustumise aeg.

3.1. RelvS-i ja TurvaTS- alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Nende aastate jooksul, mil RelvS-i ja TurvaS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärad on püsinud muutumatuna, on oluliselt kasvanud riigi kulutused mõlema seaduse alusel esitatavate taotluste menetlemisele, loa omajate üle järelevalve tegemisele ja nende üle arvestuse pidamisele. Loa väljastamiseks vajalikud riist- ja tarkvara arendused on kallinenud. Teenistus- ja tsiviilrelvade registri ülalpidamisele ja arendamisele kulub 2023. aastal ligikaudu 621 000 eurot. Toimingud on muutunud oluliselt keerukamaks ja aeganõudvamaks. Laiapõhjaline kaalutusõiguse rakendamise kohustus ja taustakontrollide tegemine eeldab mitmete ametnike (menetleja, kaitsepolitsei, kriminaalpolitsei, veebikonstaabli ja piirkonnapolitsei) poolt täiendavate andmete kogumist ja analüüsimist.

Teenuse osutamisega seonduvaid protsesse uuendati PPA-s 2019. aastal, mil võeti kasutusele teenusepõhine kuluarvestus. Nende andmete kohaselt oli 2019. aasta tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenusega seotud kulu kokku ligikaudu 1,5 miljonit eurot, praeguseks ulatub kulu **3,06 miljoni euroni**. Kulu on tõusnud nii personali- kui majandamiskulu osas. Lisaks kogukulude kasvule mõjutab ühiku maksumust toimingute arvu prognoos. Võrreldes 2015. aasta toimingute ühikupõhiseid omahindasid tänaste hindadega, on muutus varieeruv ega saa üksühele seostada üksnes kulude muutusega.

Ajavahemikus 01.01.2023–28.11.2023 esitati **relvalvaldkonnas** PPA-le kokku **16 029** taotlust, neist:

- 10 609 relvaloa taotlust;

- 2 867 relvasoetamisloa taotlust;
- 562 paralleelrelvaloa taotlust;
- 504 Euroopa tulirelvapassi taotlust,;
- 13 kolleksioneerimisloa taotlust;
- 1375 relva võõrandamise loa taotlust;
- neli relva lammutamise taotlust;
- 82 tulirelva laskekõlbmatuks muutmise taotlust;
- üheksa võõrandamisloa taotlust keelumärke seadja poolt.

Aastatel 2024–2027 on PPA hinnangul erinevate riigilõivudega koormatud taotluste keskmine hulk ühes aastas ligikaudu **19 934**, sealhulgas erinevate lubade esmakordne taotlemine, nende pikendamine ning relvade ja laskemoona piiriüleste vedude ja edasitoimetamise lubade taotlused.

PPA tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenuse koosseisus on 27 menetlejat, neli grupijuhti ning üks tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenuse teenuseomanik. Lisaks panustavad taotluste menetlusse ja loaomaja üle järelevalve tegemisse teiste PPA struktuuriüksuste ning partnerasutuste (Kaitsepolitseiamet, SMIT) ametnikud, sealhulgas piirkonna- ja veebipolitseinikud, kriminaalpolitseiametnikud ja klienditeenindajad. Kõnesolevate riigilõivustatud teenuste osutamisega seotud PPA ametnike palga- ja töövahendite ning varustuse kulu on 2023. aastal kokku ligikaudu 1,8 miljonit eurot ehk 58,8% kogukuludest ja teiste asutuste (Kaitsepolitseiamet, SMIT) poolt läbi viidavate tegevuste kulu ligikaudu 887 000 eurot ehk 3,3% kogukuludest.

RelvS-i alusel teostatavate toimingute eest laekus 2022. aastal riigieelarvesse 533 724 eurot ja TurvaS-i alusel 2080 eurot. Muudatusega seoses suureneb riigilõivude kogusumma hinnanguliselt ligikaudu **1,17 miljoni euro** võrra aastas. Täpsemalt on riigilõivude muutused kajastatud tabelis.

Tabel 1. Kehtivad ja eelnõuga kavandatavad riigilõivud.

RLS §	Toiming	Kehtiv riigilõiv	Uus
§ 263 lg 1	Relvasoetamisloa, relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa taotluse läbivaatamise eest	30	100
§ 263 lg 2	Relva lammutamise, ümbertegemise, laskekõlbmatuks muutmise ja relva laskekõlbmatuse nõuetele vastavuse tuvastamise loa taotluse läbivaatamise eest	30	50
§ 263 lg 3	Relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa kehtivuse pikendamise taotluse läbivaatamise eest	15	75
§ 263 lg 3 ¹	Relvasoetamisloa kehtivuse pikendamise taotluse läbivaatamise eest	15	50
§ 263 lg 4	Paralleelrelvaloa ja relvakandmisloa relvaloa vastu vahetamise taotluse läbivaatamise eest	15	100
§ 263 lg 5	Relva otstarbe või hoiukoha andmete muutmise ning teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse kandmise taotluse läbivaatamise eest	15	50

§ 263 ¹ lg 1	Laskekõlbmatu relva omaniku muutmiseks ning relvaseaduse § 78 ³ lõikes 3 nimetatud kande teenistus- ja tsiviilrelvade riiklikusse registrisse tegemiseks	15	50
§ 263 ¹ lg 2	Relvaseaduse § 78 ² lõikes 4 nimetatud laskekõlbmatu relva kohta teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse kande tegemiseks	15	50
§ 264 lg 1	Relvaseaduse § 35 lõikes 6 sätestatud relvaeksami vastuvõtmise eest	30	90
§ 264 lg 2	Kui relvaeksami käigus sooritatakse relvaseaduse § 26 lõikest 2, § 35 lõikest 6 või 12 või § 41 lõikest 7 tulenevalt üksnes teooriaeksam või relva käsitlemise katse	15	75
§ 265 lg 1	Eriloo väljastamise eest tulirelva või gaasirelva Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks tasutakse riigilõivu iga relva kohta. Eriloo muutmisel või pikendamisel tasutakse riigilõivu. Kui eriloo muutmisel sisse- või väljaveetavate relvade arv suureneb, tasutakse lisaks riigilõivu iga lisandunud relva kohta.	30	120
§ 265 lg 1 ¹	Eriloo väljastamise eest tulirelva või gaasirelva kaubana Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks tasutakse riigilõivu. Eriloo muutmisel või pikendamisel tasutakse riigilõivu.		120
§ 265 lg 2	Eriloo väljastamise, muutmise ja pikendamise eest tulirelva oluliste osade ja laskemoona Eestisse sisseveoks	30	120
§ 266 lg 1	Euroopa tulirelvapassi väljastamise eest	15	0
§ 266 lg 2	Tulirelvade Euroopa Liidus ajutise või alalise edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	30	120
§ 266 lg 3	Akustilise relva Euroopa Liidus ajutise või alalise edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	15	120
§ 266 lg 4	Tulirelva kaubana teisest Euroopa Liidu liikmesriigist alalise Eestisse edasitoimetamise eeloa väljastamise eest	30	120
§ 266 lg 5	Tulirelva kaubana Euroopa Liidus ajutise edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	15	120
§ 266 lg 6	Akustilise relva või laskekõlbmatu relva kaubana Euroopa Liidus edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	15	120
§ 266 lg 7	Laskekõlbmatu relva Euroopa Liidus edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	15	120
§ 266 lg 8	Relva- ja padrunikollektsiooni kuuluva relva või laskemoona Euroopa Liidus ajutise edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest	15	120
§ 267	Relvade ja laskemoonaga seonduval tegevusalal tegevusloa andmise ning selle kehtivusaja pikendamise eest	260	365

§ 267 ¹ lg 1	Sõjarelva, selle olulise osa, sõjalise otstarbega laskemoona või lahingumoona käitlemiseks tegevusloa taotlus	950	1570
§ 267 ¹ lg 2	Sõjarelva, selle olulise osa, sõjalise otstarbega laskemoona või lahingumoona käitlemiskoha käitamisloa taotlus	1150	1570
§ 268 (alates 01.07.2024 § 272 ²)	Turvateenuse osutamise tegevusloa andmise ja kehtivusaja pikendamise eest	260	270

Viimaste aastate riigilõivu laekumise andmeid võrreldes on võimalik välja tuua, et enim tasutakse riigilõivu relvasoetamisloa, relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa taotluse läbivaatamise eest (nt 2022. aastal kokku 6374 korral). Kehtiv riigilõivumäär on nende taotluste esitamisel 30 eurot. Suurusjärgult teisel kohal on riigilõivu tasumine tulirelva kaubana teisest Euroopa Liidu liikmesriigist alaliselt Eestisse edasitoimetamise eeloa väljastamise eest – 2022. aastal tasuti seda 4068 korral. Kehtiv riigilõivumäär on 30 eurot.

Riigilõivumäärade muutmine ei puuduta RLS-i §-s 41 nimetatud isikuid (nt RelvS-is sätestatud nõuetele vastav laskespordiorganisatsioon sporditulirelva ja selle laskemoona omamiseks, valdamiseks, edasitoimetamiseks ning veoks vajalike, RLS-i [§-des 263–266](#) nimetatud toimingute eest).

Eelnõu § 1 punktide 9–14 kohaselt muudetakse RLS-i § 263 toodud RelvS-i alusel loataotluse läbivaatamise, loa kehtivusaja pikendamise ning teenistus- ja tsiviilrelvade registris andmete muutmise riigilõivumäärasid.

RLS-i § 263 lõigetes 1 ja 2 on toodud riigilõivumäär 30 eurot relvasoetamisloa, relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa taotluse läbivaatamise eest, samuti relva lammutamise, ümber tegemise, laskekõlbmatuks muutmise ja relva laskekõlbmatuse nõuetele vastavuse tuvastamise loa taotluse läbivaatamise eest.

RLS-i § 263 lõigetes 3–5 on kehtestatud riigilõivumäär 15 eurot relvasoetamisloa, relvaloa, paralleelrelvaloa, relvakandmisloa ja kolleksioneerimisloa kehtivuse pikendamise, paralleelrelvaloa ja relvakandmisloa relvaloa vastu vahetamise ning relva otstarbe või hoiukoha andmete muutmise ja relva teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse kandmise taotluse läbivaatamise eest.

1. märtsi 2024. aasta seisuga omab teenistus- ja tsiviilrelvade registri andmetel **Eestis relvaluba ligikaudu 24 600 füüsilist isikut ja 78 juriidilist isikut**, lisaks on juriidilise isiku nimele kantud relva kandmisloa omavad isikud ja kolleksionäärid. Relvaloa kehtivusaeg on kuni viis aastat. Minimaalselt kontrollitakse loaomaja RelvS-i nõuetele vastavust üks kord viie aasta jooksul. Igapäevane järelevalve toimib automatiseeritud kontrollidega erinevatesse asjassepuutuvatesse registritesse. Puuduste avastamisel või muul viisil kontrollimist vajava info laekumisel alustatakse erakorraline järelevalvemenetlus. Lisaks teostatakse loa omaja eluviisi ja käitumise hindamiseks põhjalik kontroll iga järgneva taotluse esitamisel PPA-le, kui viimasest kontrollist on möödunud rohkem kui kuus kuud. Relvaloa, paralleelrelvaloa ja kolleksioneerimisloa kehtivuse pikendamisel peab loa omaja tõestama loale kantud relvade

olemasolu. PPA kontrollib relvade olemasolu nende registreeritud hoiukohas. Kontrolli käigus hinnatakse ka relva hoiutingimuste RelvS-i nõuetele vastavust.

Võttes arvesse taotluse menetlemisega kaasnevaid otseseid ja kaudseid kulusid on vaja riigilõivumäärasid tõsta. Kulupõhiseks riigilõivumääraks oleks kõigi RLS-i § 263 sätestatud toimingute puhul 170 eurot. Arvestades nii kehtivate riigilõivumäärade (15 ja 30 eurot) suurust kui üldise elukalliduse tõusu, oleks riigilõivumäära tõstmine 170 eurole liigselt koormav senistele ja tulevastele relvaomanikele. Seetõttu plaanitakse riigilõivu tõstmist tegelikule kulupõhisele määrale hajutada.

Eelnõu § 1 punkti 9 järgi asendatakse RLS-i § 263 lõikes 1 arv „30“ arvuga „100“ ja **eelnõu § 1 punkti 10** järgi asendatakse RLS-i § 263 lõikes 2 arv „30“ arvuga „50“. **Eelnõu § 1 punkti 11** kohaselt muudetakse RLS-i § 263 lõiget 3 asendades senise riigilõivumäära 15 eurot uue määraga 75 eurot ning jättes sealt välja relvasoetamisloa kehtivuse pikendamise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu tasumise. See tuuakse **eelnõu § 1 punkti 12** kohase muudatusega RLS-i § 263 lõikes 3¹, kus nähakse ette, et relvasoetamisloa kehtivuse pikendamise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu 50 eurot.

Eelnõu § 1 punkti 13 kohaselt asendatakse RLS-i § 263 lõikes 4 senine riigilõivumäär 15 eurot uue määraga 100 eurot.

Eelnõu § 1 punkti 14 kohaselt asendatakse RLS-i § 263 lõikes 5 ning RLS-i § 263¹ lõigetes 1 ja 2 arv „15“ arvuga „50“. RLS-i § 263 lõike 5 kohaselt tasutakse relva otstarbe või hoiukoha andmete muutmise ning teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse kandmise taotluse läbivaatamise eest riigilõivu 15 eurot. Kuigi kulupõhine riigilõivumäär nende toimingute eest oleks 125 eurot, siis muudatuse järgselt tuleb nende toimingute eest tasuda riigilõivu 50 eurot.

RLS-i § 263¹ näeb ette riigilõivumäärad laskekõlbmatu relva andmete muutmise puhul. Kehtiva seaduse järgi tuleb nii laskekõlbmatu relva omaniku muutmiseks kui ka RelvS-i § 78³ lõikes 3 või 4 nimetatud kande teenistus- ja tsiviilrelvade registrisse tegemiseks tasuda riigilõivu 15 eurot. Kuigi kulupõhine riigilõivumäär oleks ka nende toimingute eest 125 eurot, siis samamoodi eelmises lõigus tooduga, tuleb nende toimingute eest tasuda riigilõivu 50 eurot.

Eelnõu § 1 punktide 15 ja 16 kohaselt muudetakse RLS-i §-s 264 sätestatud relvaeksami vastuvõtmisega seonduvaid riigilõivumäärasid. Eelnõu § 1 punkti 15 kohaselt asendatakse RLS-i § 264 lõikes 1 arv „30“ arvuga „90“. RLS-i § 264 lõike 1 kohaselt tasutakse RelvS-i § 35 lõikes 5 sätestatud relvaeksami vastuvõtmise eest riigilõivu praegu 30 eurot ning muudatus te järgselt 90 eurot. Kui isik ei soorita nimetatud eksamit või sooritab üksnes osa eksamist, tasutakse uue eksami sooritamise eest riigilõivu samas määras.

Eelnõu § 1 punkti 16 kohaselt asendatakse RLS-i § 264 lõikes 2 arv „15“ arvuga „75“. RLS-i § 264 lõikes 2 on ette nähtud, et kui relvaeksami käigus sooritatakse RelvS-i § 26 lõikest 2, § 35 lõikest 6 või 12 või § 41 lõikest 7 tulenevalt üksnes teooriaksam või relva käsitlemise katse, tasutakse praegu riigilõivu 15 eurot.

Lasketiirude ja relvaeksami teooriaeksami vastuvõtmiseks vajalike õppeklasside rendi- ja halduskulude tõus on suurendanud PPA-l relvaeksami läbiviimise kulusid. Lisaks tuleb regulaarselt kaasajastada ja hooldada relvaeksamil kasutatavaid tulirelvi. Laskemoona hind on kaheksa aasta jooksul kallinenud ligi kolmandiku võrra. Näiteks relvaeksami laskekatsel kasutatava .38Spl padrundi hind on kallinenud 0,082 senti võrra ehk 39,4%.

Sõltumata sellest, kas eksamil osaleb üks või mitu eksamineeritavat, on vajalik eksami läbiviimiseks broneerida ruum. Sellega kaasnevad rendi- ja halduskulud on ühesugused olenemata osalejate arvust. Samuti on ettenähtud, et eksami nõuetekohaseks vastuvõtmiseks peab eksamil osalema eksamikomisjoni esimees ning vähemalt üks eksamikomisjoni liige.

Võttes arvesse relvaeksami läbiviimisega kaasnevaid otseseid ja kaudseid kulusid, tuleks kulupõhiseks riigilõivumääraks 145 eurot ning kui relvaeksami käigus sooritatakse üksnes teooriaeksam või relva käsitlemise katse, oleks kulupõhiseks riigilõivumääraks 135 eurot. Selleks, et täielikult kulupõhisele riigilõivumäärale üleminek oleks sujuvam, nähakse eelnõuga ette relvaeksami vastuvõtmise eest riigilõiv 90 eurot. Kui relvaeksami käigus sooritatakse üksnes teooriaeksam või relva käsitlemise katse, tuleb tasuda riigilõivu 75 eurot.

Eelnõu § 1 punkti 17 kohaselt asendatakse RLS-i § 265 lõigetes 1 ja 2 ning RLS-i § 266 lõigetes 2 ja 4 arv „30“ arvuga „120“. RLS-i §-s 265 on ette nähtud riigilõivumäärad relvade, tulirelva oluliste osade ja laskemoona Eestisse sisseveo ja Eestist väljaveo eriloo väljastamis eel.

RLS-i § 265 lõike 1 kohaselt tasutakse eriloo väljastamise eest tulirelva või gaasirelva Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks riigilõivu 30 eurot iga relva kohta. Eriloo muutmisel või pikendamisel tasutakse riigilõivu samuti 30 eurot. Kui eriloo muutmisel sisse- või väljaveetavate relvade arv suureneb, tasutakse lisaks riigilõivu 30 eurot iga lisandunud relva kohta. Eelnõuga kavandatava muudatuse järgi tasutakse nende toimingute eest alates 2025. aastast kulupõhist riigilõivu 120 eurot.

RLS-i § 265 lõike 2 kohaselt tasutakse eriloo väljastamise, muutmise ja pikendamise eest tulirelva oluliste osade ja laskemoona Eestisse sisseveoks riigilõivu 30 eurot. Ka see riigilõivumäär tõuseb 120 eurole, arvestades seletuskirjas eelnevalt kirjeldatud põhimõtteid.

RLS-i §-s 266 on toodud relva Euroopa Liidus edasitoimetamiseks vajalike dokumentide väljastamisel tasutavad riigilõivumäärad. RLS § 266 lõike 2 kohaselt tasutakse tulirelvade Euroopa Liidus ajutise või alalise edasitoimetamise eeloa või loa väljastamise eest riigilõivu 30 eurot iga tulirelva kohta. RLS § 266 lõike 4 kohaselt tasutakse tulirelva kaubana teisest Euroopa Liidu liikmesriigist alalise Eestisse edasitoimetamise eeloa väljastamise eest riigilõivu samuti 30 eurot iga relva kohta. Eelnõu järgi tõusevad need riigilõivumäärad 120 eurole.

Eelnõu § 1 punkti 18 järgi täiendatakse RLS-i § 265 lõikega 1¹, milles nähakse ette riigilõivumäär tulirelva või gaasirelva kaubana Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks ning eriloo muutmise või pikendamise eest. Mõlemal juhul tuleb tasuda riigilõivu 120 eurot. Kehtiva RLS-i järgi ei eristata kõnesolevas sättes seda, kas tulirelv või gaasirelv veetakse Eestisse sisse või Eestist välja kaubana või kellegi omandina. Arvestades, et eriluba tulirelva või gaasirelva kaubana Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks taotleb RelvS-i alusel relvade ja laskemoona müügiks või valmistamiseks tegevusluba omav isik, ning ühe loa alusel veetav relvade hulk on enamasti suur, on iga relva eest tasutav riigilõiv liigselt koormav ja majandustegevust pärssiv. Seetõttu nähakse ette, et tulirelva või gaasirelva kaubana Eestisse sisseveoks või Eestist väljaveoks tasutakse riigilõivu 120 eurot eriloo väljastamise eest.

Eelnõu § 1 punkti 19 kohaselt tunnistatakse RLS-i § 266 lõige 1 kehtetuks. See tähendab, et kui seni tuli Euroopa tulirelvapassi väljastamise eest tasuda riigilõivu 15 eurot, siis edaspidi ei võeta selle toimingu eest riigilõivu. Kuigi ka Euroopa tulirelvapassi väljastamisega kaasneb

PPA-le kulu, peab eelnõu koostaja oluliseks väärtustada jahipidamist, laskespordi harrastamist ning ajaloo või kultuuri hoidmist ja edendamist. Neil eesmärkidel esindatakse Eestit teistes Euroopa Liidu liikmesriikides, kuhu relvaga reisimisel on lisaks relvaloale vajalik Euroopa tulirelvapass, mis võimaldab relvaomanikule mugavama reisi planeerimise.

Eelnõu § 1 punkti 20 kohaselt asendatakse RLS-i § 266 lõigetes 3 ja 5–8 arv „15“ arvuga „120“. Nagu eelnõu § 1 punktis 17 selgitatud, on ka kõnesolevates RLS-i § 266 lõigetes 3 ja 5–8 loetletud riigilõivumäärad Euroopa Liidus erinevate relvade edasitoimetamiseks vajalike dokumentide väljastamise osas. Senised riigilõivumäärad tõusevad 15 eurolt kulupõhiselt 120 eurole.

Eelnõu § 1 punkti 21 kohaselt asendatakse RLS-i 266 lõikes 4 lauseosa „30 eurot iga relva kohta“ lauseosaga „120 eurot“. RLS-i § 266 lõike 4 järgi tasutakse tulirelva kaubana teisest Euroopa Liidu liikmesriigist alalise Eestisse edasitoimetamise eeloa väljastamise eest praegu riigilõivu 30 eurot iga relva kohta. Eelnõuga seda põhimõtet muudetakse ning edaspidi tasutakse riigilõivu loa väljastamise eest 120 eurot olenemata relvade arvust. Muudatus on sarnane eelnõu § 1 punktis 13 tehtava RLS-i § 265 lõike 1¹ muudatusega.

Eelnõu § 1 punktis 22 tõstetakse RLS-i §-s 267, milles on toodud relvade ja laskemoonaga seonduval tegevusalal tegevusloa andmise riigilõivumäär seniselt 260 eurolt 365 eurole. Lisaks täpsustatakse sätte sõnastust tervikuna jättes nii paragrahvi pealkirjast kui tekstist välja viide tegevusloa kehtivusaja pikendamisele, kuna [majandustegevuse seadustiku üldosa seadus](#) ei näe ette tegevusloa pikendamise võimalust.

Tsiviilrelvade käitlemise, sealhulgas lasketiiru või laskepaiga kasutamine tasulise teenuse osutamiseks ja relvade laenutamine lasketiirus teenusena, tegevusluba on väljastatud 97 ettevõttele. Nendest 13 tegevusluba on väljastatud 2023. aastal. Tsiviilrelvade käitlemiseks tegevusluba omavate ettevõtete hulgas on ka neid ettevõtteid, kellel on luba osutada turvateenust. PPA prognoosi kohaselt väljastatakse tsiviilrelvade käitlemiseks tegevuslubasid aastatel 2024–2027 ühel aastal keskmiselt 15. Tsiviilrelvade käitlemise tegevusloa kehtivusaeg on kuni viis aastat. Plaaniline järelevalve on sätestatud RelvS-i §-s 72, mille järgi kontrollib PPA vähemalt kaks korda aastas tegevusloa omaja relvade ja laskemoonaga seonduva tegevuse seaduslikkust. Neid ettevõtteid, kellel ei ole õigust omada relvi ja laskemoona kontrollitakse üks kord aastas. Vajaduse korral võidakse kontrollimisele kaasata ka teisi ametkondi või asutusi. Igapäevane järelevalve toimub automatiseeritud kontrollidega erinevatesse asjassepuutuvatesse registritesse. Puuduste avastamisel või muul viisil kontrollimist vajava info laekumisel alustatakse erakorraline järelevalvemenetlus, mille käigus kontrollitakse laekunud info paikapidavust. Puuduse tuvastamisel vormistatakse ettevõtjale ettekirjutus, milles määratakse tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks. Kui puudust ei kõrvaldata ettenähtud tähtajaks võib PPA ettevõttele antud tegevusloa peatada või tunnistada kehtetuks.

Uue riigilõivumäära kehtestamisel on arvestatud eelkõige RLS § 4 lõikes 1 sätestatud kulupõhimõtet – riigilõiv peab lähtuma toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest, aga ka RLS § 4 lõiget 2, mille kohaselt võib riigilõivumäära kehtestada ka kulupõhimõttest erinevalt, lähtudes toimingute eesmärgist, sellest saadavast hüvest ja kaalukast avalikust huvist ning eelkõige sotsiaal- ja majanduspoliitilisest kaalutlusest. Kehtiv riigilõivumäär ei vasta teenuse tegelikele kuludele ning katab praegu vaid osaliselt tegevusloa andmise ja haldamise teenuse tegelikest kuludest.

Eelnõu § 1 punkti 23 järgi asendatakse RLS-i § 267¹ lõikes 1 arv „950“ arvuga „1570“. Tegemist on sõjarelva, selle olulise osa, sõjalise otstarbega laskemoona või lahingumoonna käitlemiseks tegevusloa taotluse läbivaatamise eest tasutava riigilõivu määra muutmisega.

Sõjarelvade käitlemise tegevuslubasid omab kokku 11 ettevõtet, neist kahele on tegevusluba väljastatud 2023. aastal, kahele 2022. aastal ja viiele 2021. aastal. Sõjarelvade käitlemise tegevusluba väljastatakse ettevõttele maksimaalselt viieks aastaks. Tegevusloa kehtivusaja möödumiselt tuleb ettevõttel taotleda uus luba. PPA kontrollib tegevusloa omaja jätkuvat RelvS-i nõuetele vastavust igapäevaselt. Igapäevane järelevalve toimub automatiseeritud kontrollidega erinevatesse asjassepuutuvatesse registritesse ja iga kord, kui sõjarelvade vedusid korraldav ettevõtte kavandavat vedu PPA-ga kooskõlastab. Nimelt on sellisel ettevõttel sõjarelvade veo korraldamisel saada iga kord PPA-lt kooskõlastus. Selleks peab esitama andmed veoks kasutatava sõiduki, sõidukijuhi ja vedu saatva relvastatud meeskonna kohta. Puuduste avastamisel või muul viisil kontrollimist vajava info laekumisel alustatakse erakorraline järelevalvemenetlus, mille käigus kontrollitakse laekunud info paikapidavust. Puuduse tuvastamisel vormistatakse ettevõtjale ettekirjutus, milles määratakse tähtaeg puuduse kõrvaldamiseks. Kui puudust ei kõrvaldata ettenähtud tähtajaks võib PPA ettevõttele antud tegevusloa peatada või tunnistada kehtetuks.

RLS-i § 267¹ lõike 1 kohaselt tasutakse sõjarelva, selle olulise osa, sõjalise otstarbega laskemoona või lahingumoonna käitlemiseks tegevusloa taotluse läbivaatamise eest samuti riigilõivu 950 eurot. RLS-i § 267¹ lõike 1 alusel on tegevusloa taotluse menetleja PPA. Riigilõivu suurendamine 950 eurolt 1570 eurole on vajalik, sest nüüdseks on kõnesoleva loa väljastamisega ja loa omaja üle järelevalve teostamisega seotud kulud olulisel määral suurenenud. Võrreldes eelnõu § 1 punktis 9 toodud tegevusloa taotluse läbivaatamise riigilõivumääraga 365 eurot, on kõnesolevas paragrahvis kehtestatav riigilõivumäär märksa suurem. Ka kehtiva RLS-i järgi on selline erinevus riigilõivumäärades. Kõrgemat lõivu tasuvad ettevõtted, kelle tegevus ja loa menetluse protsess on keskmisest keerulisem ja mahukam. Arvutuste ja ümarduse alusel läheb 1570 eurosest riigilõivust suur osa teenuse pakkumisega seotud kulude katmiseks ja ligikaudu 2% teenuse osutamiseks vajaliku tehnilise võimekuse tagamiseks.

Eelnõu § 1 punkti 24 järgi asendatakse RLS-i § 267¹ lõikes 2 arv „1150“ arvuga „1570“. Nagu eelnõu § 1 punktis 10 toodud muudatuse puhulgi, on ka siin tegemist sõjarelva, selle olulise osa, sõjalise otstarbega laskemoona või lahingumoonna käitlemisega seonduvate loataotluste menetlemisega. Kui praegu peab RLS-i § 267¹ lõikes 2 nimetatud tegevustega seonduvalt tasuma riigilõivu summas 1150 eurot, siis muudatuse järgselt tuleb riigilõivu tasuda 1570 eurot.

Kõnesoleva tegevusloa taotluse menetlemine ja tegevusloa omaja üle järelevalve teostamine on sarnane eelnõu § 1 punktis 10 nimetatud tegevusloa taotluse menetlemisega, mistõttu on põhjendatud, need riigilõivumäärad ühtlustada. Ka selle taotluse puhul läheb kehtestatavast riigilõivumäärast suur osa teenuse pakkumisega seotud kulude katmiseks ja ligikaudu 2% teenuse osutamiseks vajaliku tehnilise võimekuse tagamiseks.

Eelnõu § 1 punkti 61 kohaselt asendatakse RLS-i §-s 272² arv „260“ arvuga „270“. Kui praegu tasutakse turvamise tegevusloa taotluse läbivaatamise eest riigilõivu 260 eurot, siis eelnõu järgi tasutakse riigilõivu 270 eurot. Riigilõivumäära tõstmine 10 euro võrra on tingitud eelkõige PPA töötajate palga- ja töövahendite kulude suurenemisest. Teisisõnu on suurenenud PPA kulutused taotluse menetlemisele ja loa omaja üle järelevalve tegemisele.

Majandustegevuse registri⁵ andmetel on 2023. aasta 1. detsembri seisuga 172 kehtivat turvateenuse osutamise tegevusluba, kokku 89 ettevõtet, kelle tegevusala on turvateenuse osutamine. 2021. aastal lisandus kolm ettevõtet, 2022. aastal lisandus kuus ettevõtet ja 2023. aasta kümne kuuga seitse uut ettevõtet, kes osutavad turvateenust PPA väljastatud tegevusloa alusel. Turvakonsultatsiooni pakub 43 ettevõtet, vallas- või kinnisvara valvet ja kaitset 78 ettevõtet, isikukaitset 25 ettevõtet, korra tagamist üritusel või valveobjektidel 70 ettevõtet ning juhtimiskeskuse pidamist 24 ettevõtet. Andmeid analüüsides nähtub, et sageli pakub üks turvaettevõtte samal ajal mitut erinevat teenust. Tegevusluba, mille alusel on ettevõttel õigus turvateenust osutada, on tähtjatu. Plaanilise järelevalve teostamine on kinnitatud PPA peadirektori käskkirjaga⁶. Selle kohaselt tuleb teha turvaettevõtja üle järelevalvet vähemalt kord aastas.

3.2. Kodakondsuse seaduse alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõu § 1 punktidega 25 ja 26 kaasajastatakse nii PPA kui ka välisesinduste toimingute ga seotud riigilõivuseaduse regulatsiooni. Eelnõuga sätestatakse, et Eesti kodakondsuse saamise või taastamise taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu senise 13 euro asemel edaspidi 150 eurot. Samuti peab edaspidi Eesti kodakondsusest vabastamise taotluse läbivaatamise eest tasuma riigilõivu senise 13 euro asemel 150 eurot ning välisesinduses senise 15 euro asemel 180 eurot.

3.3. ELKS-i, ITDS-i, ja VMS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

3.3.1. ELKS-i alusel tehtavad toimingud

Eelnõu § 1 punktidega 27–29 muudetakse RLS §-s 271 sätestatud ELKS-i alusel tehtavate toimingute lõive.

Tabel 2. ELKS toimingute riigilõivumäärad

RLS §	Toiming	Kehtiv riigilõiv	Uus	Välisesinduses ⁷
§ 271 lg 1	EL kodaniku alaline elamisõigus	25	45	-
§ 271 lg 2	EL kodaniku pereliikme tähtajaline elamisõigus	31	115	145
§ 271 lg 3	EL kodaniku pereliikme tähtajalise elamisõiguse pikendamine	31	115	-

Direktiiv 2004/38/EÜ⁸ artikli 25 lõike 2 ei või EL kodanikult ja tema pereliikmelt võetavad tasud ületada Eesti kodanike samalaadsete dokumentide väljaandmise eest võetavat tasu. Seega ei ole uued riigilõivud kulupõhised, kuid on samaväärsed Eesti kodanikega. See tähendab, et

⁵ <https://mtr.ttja.ee>

⁶ Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori 30. septembri 2014. aasta käskkiri nr 1.1-1/278 “Turvaseaduse rakendamise juhendi kinnitamine”.

⁷ Sidekriips tähistab, et toimingut välisesinduses ei tehta või toimingu riigilõivumääraks käesoleva eelnõuga ei muudeta.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ EMPs kohaldatav tekst. – [ELT L 158, 30.04.2004, lk 77–123](#).

EL kodaniku alalise elamisõiguse taotluse läbivaatamisel ei tohi riigilõivumäär ületada Eesti kodaniku isikutunnistuse taotluse läbivaatamise riigilõivumäära, sest EL õiguse kohaselt on EL kodaniku alaline elamisõiguse menetlemine sisult isikut tõendava dokumendi menetlus. Samuti on võrdsed EL kodaniku pereliikme tähtajalise elamisõiguse taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõivumäär ning Eesti kodaniku pereliikme tähtajalise elamisloa taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõivumäär.

Välisministeeriumi hinnangul on välisesinduses vastuvõetud taotluse menetlemise ja PPA-le edastamise kulu 30 eurot, mis lisandub välisesinduses esitatavale taotlusele.

3.3.2. ITDS-i alusel tehtavad toimingud

Eelnõu § 1 punktidega 30–60 muudetakse RLS §-s 272 sätestatud ITDS-i alusel tehtavate toimingute lõive.

Tabel 3. ITDS toimingute riigilõivumäärad

RLS §	Toiming	Kehtiv riigilõiv	Uus	Välisesinduses
§ 272 lg 1	Isikutunnistus	30	45	75
	Isikutunnistus iseteeninduses	20	35	-
§ 272 lg 2	Elamisloakaart	40	70	100
	Elamisloakaart iseteeninduses	30	60	-
§ 272 lg 3	EL kodaniku pereliikme elamisloakaart	30	45	75
§ 272 lg 3 ¹	Elamisõigusega UK kodaniku elamisloakaart	-	45	-
§ 272 lg 6	E-residendi digitaalne isikutunnistus	100	150	-
§ 272 lg 7	Isikutunnistus või elamisloakaart soodustingimustel	10	20/30	-
	Isikutunnistus või elamisloakaart soodustingimustel iseteeninduses	7	15/25	-
§ 272 lg 8	Reisidokument	45	60	90
	Reisidokument iseteeninduses	35	50	-
§ 272 lg 10	Reisidokument soodustingimustel	20	25	-
§ 272 lg 10	Reisidokument soodustingimustel iseteeninduses	-	20	-
§ 272 lg 11	Isikutunnistus koos reisidokumendiga	55	80	110
	Isikutunnistus koos reisidokumendiga iseteeninduses	45	70	-
§ 272 lg 12	Elamisloakaart koos reisidokumendiga	70	90	-
	Elamisloakaart koos reisidokumendiga iseteeninduses	60	80	-
§ 272 lg 13	Isikutunnistus või elamisloakaart koos reisidokumendiga soodustingimustel	25	35/40	-

§ 272 lg 13	Isikutunnistus või elamisloakaart koos reisidokumendiga soodustingimustel iseteeninduses	-	30/35	-
§ 272 lg 14	Isikutunnistus kiirkorras	45	250	-
§ 272 lg 15	Elamisloakaart kiirkorras	64	250	-
§ 272 lg 16	Reisidokument kiirkorras	58	250	-
§ 272 ¹	Turvaümbriku väljastamine	5	10	-

Välisministeeriumi hinnangul on nende kulutused ligikaudu 30 eurot, mis lisandub taotlustele, mida saab esitada Eesti välisesinduses. Ei muudeta välisesinduses taotletava e-residendi digitaalse isikutunnistuse väljaandmise taotluse läbivaatamise eest võetavat riigilõivu, sest seda toimingut saab taotleda ainult PPA iseteeninduses ning nimetatud riigilõiv kaotatakse teise menetluses oleva eelnõuga.⁹ Samal põhjusel ei muudeta digitaalse isikutunnistuse väljaandmise taotluse läbivaatamise eest võetavat riigilõivu.

Kulupõhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Lõivud (v.a isikutunnistus) lähtuvad kulupõhimõttest. Statistika näitab, et 69 % Eesti elanikest taotlevad nii ID-1 formaadis (isikutunnistus, elamisloakaart) dokumenti kui ka reisidokumenti. Seega, kuigi reisidokument on vabatahtlik dokument ning kodanikud saavad isikutunnistusega Schengeni alal vabalt liikuda, soovivad rohkem kui 2/3 elanikest reisidokumenti omada. Eesti elanikele elamisloakaardi ning reisidokumendi väljastamisel puudub inimeste käitumisharjumuste muutmise eesmärk ning eesmärgipärane ja läbipaistev on lähtuda toimingute omahinnast ehk kulupõhimõttest.

Täiendavalt sätestatakse eelnõus erasektori kaudu dokumendi väljastamise soodsam riigilõiv. PPA-l on kehtiv haldusleping, mille tulemusena väljastatakse isikut tõendavaid dokumente rohkem kui 40 Selveri kaupluses. Tegu on kontsessioonilepinguga ja dokumendi taotleja tasub väljastamise eest teenuse osutajale eraldiseisvalt ning PPA-l ei teki dokumendi väljastamisel kulu. Seega ei peaks dokumendi taotleja tasuma riigile kulude eest, mida riigil ei teki. Reeglina tuleb riigilõivu tasuda 10 euro võrra vähem ning sooduskategooriatel 5 eurot vähem. Näide: Reisidokumendi taotlemisel PPA teeninduses ja kättesaamisel PPA teeninduses on riigilõiv 60 eurot. Kasutades reisidokumendi taotlemiseks PPA iseteenindust ning valides kättesaamise kohaks sobiva Selveri kaupluse, tuleb riigilõivu tasuda 40 eurot.

Ekvivalendipõhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Iseteeninduskeskkonnas esitatava taotluse läbivaatamise eest tuleb tasuda 10 euro võrra vähem, et soodustada paberivaba menetlust ja pikas perspektiivis vähendada PPA teenindustele kuluvat ressursi.

Kulupõhimõttest ei lähtu isikutunnistuse taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõiv, mis kehtestatakse soodsam kui on toimingute omahind. Erisuse eesmärk on tagada, et Eesti kodanike isikut tõendav dokument oleks kättesaadav.

Kulupõhimõttest ei lähtu mugavusteenus nagu kiirdokumendi tellimine või hüve nagu välismaalasele Eesti e-teenustele ligipääsu andmine ehk e-residendi digitaalne isikutunnistuse

⁹ Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. – [Eelnõu toimiku number: 24-0064](#)

taotlemine. Nimetatud toimingute lõivud on omahinnast kallimad. Kiirdokumendi menetlemisel tuleb kõik dokumendi menetlusega kokkupuutuvad üksused ja vajalikud toimingud PPA-l tavaprotsessist eraldiseisvalt järjekorras vahele võtta, koordineerida ja läbi viia. Tuleb korraldada ümber dokumendi isikustamise tööliin ning ohtu ei tohi seada tavakorras taotletud dokumentide tähtaegset isikustamist ja väljastamist. Kiirkorras isikustatud ja trükitud dokumendi võtab omakorda oma teiste tööde vahele dokumendikontroll, kes veendub, et toodetud dokument on korrektne ja vigadeta. Seejärel pakendatakse dokument eraldi ja sellele tellitakse järgi kiirkuller, kes toimetab selle teenindusse väljastamiseks. Tegemist on mugavusteenusega arvestades, et kohustus oma dokumentide ja nende kehtivuse jälgimise osas lasub inimesel endal. Riik pakub seda teenust isikutele, kellel võib olla hädavajadus kiirendatud korras dokumendi saamiseks. Samas on tänane võrdlemisi madal riigilõiv toonud kaasa olukorra, kus kiirdokumendi taotlenud isikud, ei tule sellele järele. Näiteks hävitab PPA aastas üle 200 kiirkorras toodetud reisidokumendi. Arvestades kõrgemat riigilõivumäära sätestatakse, et senise viie tööpäeva asemel, saab kiirkorras taotletud isikutunnistuse või elamisloakaardi kätte kahe tööpäeva jooksul ning reisidokumendi kahe tööpäeva asemel ühe tööpäeva jooksul. Tähtaega arvutatakse alates taotluse esitamisele järgnevast tööpäevast.

E-residendi digitaalse isikutunnistuse taotlemise kulu ei ole ainult dokumendi menetlemise ja tootmise kulu vaid PPA kontrollib, kas välismaalane vastab ITDS-is sätestatud tingimustele. Võrreldes omahinnaga sätestatakse lõiv mõnevõrra kõrgemana, sest e-residentsuse näol on tegu välismaalasele riigi poolt pakutava hüvega.

PPA ettepanekul on tõstetud PPA teeninduses uue turvakoodide ümbriku väljastamise eest ette nähtud riigilõivumäära viielt eurolt kümne euroni. Uus turvakoodide ümbrik tuleb väljastada, kui koos isikutunnistuse, elamisloakaardi või digitaalse isikutunnistusega väljastatud turvakoodid on meelest läinud ning neid sisaldav ümbrik kadunud või ära visatud. 2023. aastal väljastas PPA uued turvakoodid rohkem kui 18 000 korral ning PPA kui menetleva asutuse hinnangul on tegu mugavusteenusega. Kõrgem riigilõiv võiks motiveerida isikuid turvaümbrikke hoolsamalt säilitama.

Maksejõulisuse põhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Kulupõhimõttest ei lähtu ka soodustingimustel lõivustatud toimingud ehk olemasolevad sooduskategooriad säilivad (lapsed, pensionärid, puudega isikud ning reisidokumendi puhul rahvusvahelise kaitse saajad). Nendele isikutele on isikut tõendavate dokumentide taotlemine edaspidi 50 % soodsam, millest on täiendavalt arvestatud maha 5 eurot. Soodustuse suurusel ei ole seni olnud kindlat lähekohta, tegemist on riigi poolt pakutud soodustusega nõrgematele gruppidele, kelle dokumentide väljastamise kulust kataks riik poole. Iseteeninduskeskkonnas esitatava taotluse läbivaatamise eest tuleb tasuda 5 euro võrra vähem. Arvestada tuleb, et PPA-l ja konsulaarametnikul on jätkuvalt RLS § 38 lõike 1 alusel õigus vabastada isik tema majanduslikust olukorrast lähuvast riigilõivu tasumisest.

Elamisloakaardi ning elamisloakaardi taotlemisel koos reisidokumendiga sooduskategooriast eemaldatakse rahvusvahelise kaitse saaja, kuna nimetatud isik on RLS § 38 lõike 3 alusel riigilõivu tasumisest vabastatud. Viidatud sätet eelnõuga ka muudetakse, sest põhjendamatult on rahvusvahelise kaitse saajad vabastatud ka korduva elamisloakaardi taotluse läbivaatamise eest tasumisest. Korduva elamisloakaardi taotlemisel riigilõivu tasumisest vabastamine ei ole põhjendatud, sest riigilõivust vabastamise põhjus on seaduses sätestatud keeld tema rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemise ajal töötada.

Täiendavalt laiendakse alla 15-aastaste laste sooduskategooriat kõikidele alaealistele lastele. Isikutunnistus on kohustuslik isikut tõendav dokument alates 15. eluaastast ning samal ajal langeb isik sooduskategooriast välja. Maksejõulisuse põhimõttest lähtuv riigilõivumäär peaks laienema kõikidele alaealistele lastele, sest alaealine laps ei teeni suure tõenäosusega iseseisvat sissetulekut.

EL õigusest lähtuvad riigilõivumäärad

Eelnõuga võrdsustatakse riigilõivumäärad EL kodanike ja Ühendkuningriigi kodanike vahel tulenevalt Brexit lepingu¹⁰ artiklist 23, mille kohaselt tuleb elamisõigusega Ühendkuningriigi kodanikuks ja tema pereliiget kohelda võrdsetl EL kodanikuga. Seega sätestatakse, et elamisõigusega Ühendkuningriigi kodaniku elamisloakaardi eest võetav lõiv on sama suur nagu EL kodaniku isikutunnistuse eest. Samasugune muudatus tehakse ka elamisõigusega Ühendkuningriigi kodaniku pereliikmele elamisloakaardi taotlemisel. Selguse eesmärgil tuleb märkida, et Brexit lepingust tulenevate erisuste rakendamiseks ei ole vaja muuta RLS §-i 271, kus on sätestatud ELKS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärad, sest ELKS-i kohaldatakse ka elamisõigusega Ühendkuningriigi kodaniku ja tema pereliikme suhtes.

3.3.3. VMS-i alusel tehtavad toimingud

Eelnõu § 1 punktidega 62–81 muudetakse RLS §-des 273, 275 ja 276 sätestatud välismaalaste seaduse alusel tehtavate toimingute lõive ning sätestatakse õigusselguse eesmärgil, et lühiajalise viisa ja transiiviisa taotlemisel rakenduvad viisaeeskirjas¹¹ ettenähtud tasud.

Tabel 4. VMS toimingute riigilõivumäärad

RLS §	Toiming	Kehtiv riigilõiv	Uus	Välisesinduses
§ 273 lg 1	Tähtajaline elamisluba	64	225	255
§ 273 lg 2	Tähtajaline elamisluba töötamiseks	96	250	280
§ 273 lg 3	Tähtajaline elamisluba ettevõtluseks	160	350	380
§ 273 lg 5	Tähtajaline elamisluba - pereränne EE kodanik	31	115	145
§ 273 lg 6	Pikaajalise elaniku elamisluba, sh taastamine	64	185	-
§ 273 lg 7	Pikaajalise elaniku elamisluba alla 15 a / pensionärile, sh taastamine	24	93	-
§ 274 lg 1	Tähtajalise elamisloa pikendamine	64	225	-
§ 274 lg 2	Tähtajaline elamisluba töötamiseks pikendamine	96	250	-
§ 274 lg 3	Tähtajaline elamisluba ettevõtluseks pikendamine	160	350	-
§ 274 lg 4	Tähtajalise elamisloa pikendamine alla 18 a / pensionärile	24	115	-

¹⁰ Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi Euroopa Liidust ja Euroopa Aatomienergiaühendusest väljaastumise leping. – [ELT L 29, 31.01.2020, lk 7–187](#).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri). – [ELT L 243, 15.09.2009, lk 1–58](#).

§ 274 lg 5	Tähtajalise elamisloa pikendamine - pereränne EE kodanik	31	115	-
§ 275	Lühiajalise töötamise registreerimine	65	140	-
	Lühiajalise töötamise registreerimine iseteeninduses	48	130	-
§ 276 lg 3	Pikaajaline viisa	100	120	120
§ 276 lg 8	6–11 aasta vanuse lapse pikaajaline viisa	40	60	60

Välisministeeriumi hinnangul on nende kulutused ligikaudu 30 eurot, mis lisandub elamisloa taotlustele, mida saab esitada Eesti välisesinduses. Samuti on Välisministeeriumi ettepanekul tõstetud pikaajalise viisa taotluse läbivaatamise eest tasuvat riigilõivumäära (**eelnõu § 1 punktid 78 ja 80**). Välisministeerium selgitas, et pikaajalise viisa menetlemisel tehakse põhjalikumat taustakontrolli ning suurenenud on tööjõukulud välisesinduses. Erinevalt elamisloa taotlustest, on pikaajalise viisa menetlemise eest võetav riigilõiv olnud seni PPA-s ja välisesinduses ühetaoline. Seda põhjusel, et elamisloa puhul on menetlevaks asutuseks alati PPA ning Välisministeeriumi täiendavad kulud on seotud taotluse vastuvõtmisega ja edastamisega PPA-le. Pikaajalise viisa taotlusi menetlevad nii PPA kui Välisministeerium vastavalt taotluse esitamise kohast. Seega on Välisministeeriumi ettepanekut arvestatud, kuid muudatus tehakse ka PPA-s esitatud taotluste puhul.

Kulupõhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Tähtajalise elamisloa töötamiseks ja ettevõtluseks taotluse läbivaatamise eest võetavad riigilõivud ei ole muutunud enam kui 20 aastat. Näiteks 01.05.2003 jõustunud RLS kohaselt tuli elamisloa töötamiseks taotluse läbivaatamise eest tasuda riigilõivu 1500 krooni ning ettevõtluse puhul 2500 krooni ehk vastavalt 96 ja 160 eurot. Ka üldkorras taotletava tähtajalise elamisloa eest võetav riigilõiv ei kata menetlusega kaasnevaid kulusid. Seega kehtestatakse kõrgemad riigilõivumäärad, seejuures arvestatakse kulupõhimõtet vaid üldkorras taotletava tähtajalise elamisloa puhul.

Omahinnani tõstetakse ka lühiajalise töötamise registreerimise eest makstavat riigilõivu ning ka selles menetluses tuleb iseteeninduskeskkonnas esitatava taotluse läbivaatamise eest tasuda 10 euro võrra vähem.

Ekvivalendipõhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Töötamiseks ja ettevõtluseks antava elamisloa puhul kehtestatakse mõnevõrra kõrgemad riigilõivud kui on nende taotluste menetlemise omakulu. Arvestatakse RLS § 4 lõikes 2 sätestatud ekvivalendipõhimõtet ning Eesti naaberriikide sarnaseid lõive. Soomes on töötamiseks elamisloa riigilõiv 740 eurot (paberil taotlus) ja 490 eurot (e-keskkonnas). Lätis sõltub elamisloa taotluste riigilõivumäär taotluse alusest ja menetluse kiirusest ning on vahemikus 100–400 eurot. Leedus sõltub elamisloa taotluste riigilõivumäär taotluse alusest ja menetluse kiirusest ning on vahemikus 160–320 eurot. Rootsis on töötamiseks elamisloa riigilõiv 190 eurot. Seega on kehtivad riigilõivumäärad madalamad kui meie naaberriikidel, kuid kehtestatavad lõivud on naabritega ühes suurusjärgus.

Maksejõulisuse põhimõttest lähtuvad riigilõivumäärad

Säilitatakse soodustingimuste kategooriad, ka Eesti kodaniku pereliikme tähtajalise elamisloa taotluse läbivaatamise soodsam riigilõiv. Sarnaselt isikut tõendavate dokumentide valdkonnaga, on ka elamislubade puhul soodusmäär umbes 50% tavapärasest riigilõivust. Alates 100-eurosest riigilõivumäärast kehtestatakse viie euro täpsusega, seega ei ole 100 eurot ületavast summast soodusmäär täpselt 50%.

Kehtetuks tunnistatakse alla üheaastase välismaalase tähtajalise elamisloa taotluse läbivaatamise eest tasutav riigilõiv. Alates 2017. aastast saab alla üheaastane laps elamisloa automaatselt, kui tema Eestis elaval vanemal on kehtiv elamisloa. Lõivustatud on seega nende välismaalaste tähtajalise elamisloa taotluste läbivaatamine, kes Eestiga varasemat sidet ei oma ning nende taotluste menetlemise omahind ei ole väiksem.

Välisministeeriumi ettepanekul on **eelnõu § 1 punktidega 2–6** täpsustatud viisataotluse läbivaatamise eest riigilõivu tasumisest vabastatud isikute kategooriaid. Välisministeerium tegi ettepaneku järgmistel kaalutlustel:

- 1) RLS § 39 lõike 2 punktis 1 täpsustatakse, et selle punkti alusel vabastatakse riigilõivu tasumisest pikaajalise viisa taotlemisel. Lühiajalise viisa ja transiidiviisa taotlemisel rakenduvad viisaeeskirjas¹² ettenähtud riigilõivuvabastused, mis mh näevad ka ette tasumisest vabastuse alla kuue aasta vanustele lastele;
- 2) RLS § 39 lõike 2 punktid 2–4 reguleerivad viisaeeskirja kohaldamist, mis on EL määrusena otsekohalduv. Seetõttu tuleb need punktid tunnistada kehtetuks ning lisada punkt 1¹, mis reguleerib viisaeeskirja alusel tehtavaid vabastusi riigilõivu tasumisest;
- 3) RLS § 39 lõike 2 punktis 5 täpsustatakse Eesti kodanike perekonnaliikmete kategooriaid, sest viisamenetluses tõlgendatakse viisamenetluses riigilõivu vabastamise kohaldamisel pereliiget läbi VMS-i sätete, kuid õiguselguse huvides tuleks perekonnaliikmed RLS-s täpsustada. Sarnaselt Euroopa Liidu kodanike pereliikmete riigilõivust vabastamisele viisamenetluses täpsustatakse, et riigilõivuvabastus rakendub ainult siis, kui reisitakse Eesti kodanikust pereliikme juurde või temaga koos;
- 4) RLS § 39 lõike 2 punktis 6 täpsustatakse, et Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi, Šveitsi Konföderatsiooni või Ühendkuningriigi kodaniku perekonnaliige vabastatakse viisa taotlemisel riigilõivu tasumisest vaid siis kui talle kohaldub ELKS või direktiiv 2004/38/EÜ. Eelnõu sõnastati viisil, et kolmanda riigi kodanikust perekonnaliige peab omama Euroopa Liidu õiguse alusel vaba liikumise õigust.
- 5) RLS § 39 lõike 2 punktis 9 täpsustatakse, et diplomaatilise ja teenistuspassi kasutaja vabastatakse pikaajalise viisa taotlemisel riigilõivu tasumisest vaid siis kui vabastust taotletakse tööülesannete täitmiseks.

Välisministeeriumi ettepanekud täpsustavad selliseid riigilõivu vabastusi, mida juba on EL õiguse või välislepingu alusel praktikas rakendatud. Seega ei oma need ettepanekud eraldiseisvat mõju, mida kuuendas peatükis esitada, kuid aitavad tagada õiguselgust.

EL õigusest lähtuvad riigilõivumäärad

Lennujaama transiidiviisa ja lühiajalise viisa taotluse ning nendel alustel antud viibimisaja pikendamise menetlemisel kohaldatakse viisaeeskirja. **Eelnõu § 1 punktiga 76** sätestatakse, et nende toimingute eest tasutakse riigilõivu viisaeeskirjas sätestatud korras ja ulatuses. Viisaeeskirja alusel tehtavate toimingute tegemise eest on viisaeeskirja artiklites 16, 25a ja 33 ette nähtud tasu, mis on omakorda sätestatud ka RLS-is. Viisaeeskiri on otsekohalduv määrus,

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 810/2009, millega kehtestatakse ühenduse viisaeeskiri (viisaeeskiri). – [ELT L 243, 15.09.2009, lk 1–58.](#)

mis omab vahetut õigusmõju ning viisatasusid ei ole otstarbekas igakordselt RLS-i ümber kirjutada. Seetõttu tunnistatakse **eelnõu § 1 punktidega 77, 79 ja 81** kehtetuks RLS-i § 276 lõiked 2, 6, 7 ja 11.

Eelnimetatud muudatusest tulenevalt tehakse **eelnõu § 1 punktiga 78** tehniline täiendus RLS § 276 lõikes 4, mis sätestab riigilõivumäära viibimisaja pikendamise taotluse läbivaatamise eest. Täpsustatakse, et tegu on muu kui viisaaeskirja alusel antud seadusliku alusega määratud viibimisaja pikendamise taotluse läbivaatamise eest tasutava lõivuga. Muud seaduslikud alused on sätestatud VMS §-s 43. Täpsustus on vajalik, sest lühiajalise viisa või lennujaama transiidiviisaga määratud viibimisaja pikendamise eest tasutakse viisaaeskirjas sätestatud korras ja ulatuses. Samal põhjusel tehakse **eelnõu § 1 punktiga 80** täpsustus RLS § 276 lõikes 8, mis sätestab 6–11 aastase vanuse lapse viisataotluse läbivaatamise eest võetava riigilõivu. Edaspidi eristatakse pikaajalise viisa taotlust ning viisaaeskirja alusel menetletavat taotlust.

3.4. NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Eelnõu § 1 punktiga 7 täiendatakse RLS-i § 45 lõike 2 punkti 2. Hetkel kehtiva RLS § 45 lõike 2 punkti 2 kohaselt kui seadus ei sätesta selle isiku kohustust, kelle huvides või kelle kohustustega seonduvalt teadaanne avaldatakse, hüvitada teadaande avaldamiskulusid, on riigilõivu tasumisest vabastatud KOV RRS-i §-s 89 nimetatud rahvastikuregistrisse kantud elukoha aadressi muutmise taotluse avaldamisel. Kuna KOV avaldab ka RRS-i § 87¹ lõike 2 alusel sarnaseid teadaandeid, siis lisatakse ka see alus riigilõivu tasumisest vabastamise hulka.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse RLS-i § 262. Kehtiva RLS § 262 kohaselt tasutakse riigilõiv avalduse menetlemise eest samas summas sõltumata sellest, kas soovitakse muuta või taastada ainult eesnime, ainult perekonnanime või mõlemat korraga (isikunime). RLS § 262 muudatuse tulemusel tasutakse jätkuvalt riigilõiv avalduse menetlemise eest, kuid riigilõivu summa oleneb sellest, kas soovitaks muuta/taastada ainult eesnime või perekonnanime - sellisel juhul tasutakse riigilõivu 150 eurot, või eesnime ja perekonnanime koos ehk isikunime- sellisel juhul tasutakse riigilõivu 300 eurot. Eesnime muutmisel ja perekonnanime muutmisel tuleb hinnata muutmise põhjuseid ning soovitud nime vastavust nimeseaduse nõuetele, kui avaldusel on koos mõlema nime muutmise, toimub mõlema nime kohta hindamine.

Eelnõu § 1 punktidega 82–85 muudetakse RLS-i seoses Eesti välisesinduses väljastatavate perekonnasündmuse korduvate tõendite ja abieluvõimetõendite ning nendele lisatavate mitmekeelsete standardvormidega. Samuti rahvastikuregistri andmete väljavõtete ning sellele lisatava mitmekeelse standardvormiga.

RLS-i § 319 lõike 1 kohaselt tasutakse perekonnaseisuandmete kinnitatud väljavõtte andmise ja lõike 2 kohaselt abieluvõimetõendi väljastamise eest riigilõivu 20 eurot. Riigilõivumäära ei ole muudetud alates 1. jaanuarist 2016.

Väljavõtteid perekonnaseisuandmetest ja abieluvõimetõendeid annab konsulaarseaduse § 33 lõike 1 punktide 1 ja 2 kohaselt PKTS-is sätestatud tingimustel ja korras konsulaarametnik. 2019. aastal arvatati Välisministeeriumis välja välisesinduse diplomaadi ametikoha keskmine maksumus, mis oli 83 eurot tunnis. Hiljem ei ole ametikoha keskmist maksumust üle vaadatud, kuid üldist hinnatõusu silmas pidades on see tõenäoliselt suurenenud. Seetõttu tõstetakse ka RLS-i § 319 lõigete 1 ja 2 riigilõivumäärad 30 euroni.

Menetluslikult võtab rahvastikuregistri andmete väljastamine vähemalt sama aja, mis perekonnasündmuse tõendi korral. Õigustatud huvi korral võib väljavõtte menetlus võtta ka rohkem aega (lisainfo/dokumentide küsimine jms).

Kuna PKTS-is kasutatakse perekonnaseisuandmete kinnitatud väljavõtte asemel mõistet perekonnasündmuse korduv tõend, siis võetakse see mõiste kasutusele ka RLS-is ja KonS-is.

Praegu kehtiva regulatsiooni kohaselt ei saa Eesti välisesinduses väljastada perekonnasündmuse korduva tõendi või abieluvõimetõendi juurde mitmekeelset standardvormi. Sama kehtib ka rahvastikuregistri andmete juurde antava mitmekeelse standardvormi kohta. Kuna praktikas on vajadust mitmekeelseid standardvorme väljastada ka Eesti välisesindustes, siis vastavad muudatused tehakse nii RLS-is, RRS-is kui ka KonS-is. See muudatus lihtsustab ja kiirendab konsulaarteenuste osutamist välisriigis. Praegu tellitakse perekonnasündmuse korduvaid tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid koos mitmekeelse standardvormiga Eestist ehk MK KOV-ist, mis võtab aega keskmiselt kaks nädalat.

Eesti välisesindustest väljastatav mitmekeelse standardvormi koos sinna juurde kuuluva perekonnasündmuse korduva tõendi või abieluvõimetõendi või rahvastikuregistri andmete väljavõtte riigilõiv saab olema 50 eurot.

Riigilõivu suuruse ettepanku juures on arvestatud välisesindustes kuluvat aega: perekonnasündmuse korduva tõendi ja rahvastikuregistri väljavõtte andmiseks kulub keskmiselt 10-15 minutit ja kui sellele lisada ka mitmekeelse standardvormi väljastamine, võib esialgse hinnangu kohaselt kuluda selleks kokku kuni 30 minutit. Arvestades ka teenuse osutamiseks tehtavaid toiminguid (avalduse registreerimine, andmekoosseisu kontrollimine, vajadusel lisainfo ja/või dokumentide küsimine, väljastamine), on Välisministeerium seisukohal, et tõendite ja rahvastikuregistri andmete väljavõtte väljastamisel tasutava riigilõivu maksumus 50 eurot on põhjendatud. Riigilõivu suuruse määramisel on arvestatud EL-i määruse 2016/1191 artiklis 11 sätestatud piiranguga, mille kohaselt ei tohi mitmekeelse standardvormi väljastamise riigilõiv olla suurem selle väljastamise kuludest või selle aluseks oleva tõendi väljastamise kulust.

Kuna KonS-is eristatakse konsulaarametniku poolt tehtavaid perekonnatoiminguid ja rahvastikuregistri toiminguid, siis lähtutakse sellest liigitusest edaspidi ka RLS-i §-ides 319 ning 319¹.

Eelnõu § 1 punktiga 86 muudetakse RLS-i § 338, mille kohaselt tasutakse abielukande tegemise eest riigilõivu 30 eurot. Eelnõuga suurendatakse seda 70 euroni. Kui tõsta riigilõivumäära ametikoha keskmise maksumuse kallinemise tõttu 66% ja lisada sellele veel 5 eurot rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe eest, on uus riigilõivumäär 70 eurot. Seega ei ole kehtiv riigilõivumäär 30 eurot kooskõlas RLS-i § 4 lõikes 1 nimetatud kulupõhimõttega.

Tabel 5. Rahvastikuregistri andmetel sõlmitud abielude arv

Abielu sõlmimise kinnitamine	2018. aasta	2019. aasta	2020. aasta	2021. aasta	2022. aasta
Vaimulik	552	460	407	362	392
MK KOV	4776	4868	4588	4821	5376
Notar	621	563	634	591	618
Kokku	5949	5891	5629	5774	6386

Eelnõu § 1 punktiga 87 muudetakse RLS-i § 339, mille kohaselt tasutakse abielulahutuse kande tegemise eest riigilõivu 50 eurot. Eelnõuga suurendatakse seda 90 euroni. Kui 2016. aastast kehtinud riigilõivumääradele lisada ametikoha keskmise maksumuse 66% kasv ja 5 eurot rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe eest, on uus riigilõivumäär ümardatult 90 eurot.

Tabel 6. Rahvastikuregistri andmetel lahutatud abielude arv

Abielu lahutamise kinnitamine	2018. aasta	2019. aasta	2020. aasta	2021. aasta	2022. aasta
Kohus	569	448	513	374	478
MK KOV	2139	2064	1982	2015	1933
Notar	406	468	490	430	501
Kokku	3114	2980	2985	2819	2912

Eelnõu § 1 punktidega 88 ja 95 tõstetakse RLS-i § 340 lõigetes 1, 2, 3 ja 3¹, § 341 lõikes 2 ning §-des 341³ ja 341⁴ riigilõivumäära.

RLS-is on kehtestatud järgmiste NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute eest riigilõiv 10 eurot:

- § 340 lõige 1: abieluvõimetõendi ning korduva sünnitõendi, surmatõendi, abielutõendi, abielulahutuse tõendi, nimemuutmise tõendi ja soo muutmise tõendi väljastamine;
- § 340 lõige 2: perekonnaseisuasutuses säilitatavalt dokumendilt andmete teatisena või kinnitatud koopiana väljastamine;
- § 340 lõige 3: nõukogu määruse (EL) 2019/1111¹³ alusel tõendi väljastamine;
- § 340 lõige 3¹: nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003¹⁴ alusel tõendi väljastamine;
- § 341 lõige 2: valdkonna eest vastutava ministri või tema volitatud isiku antud haldusaktist, mis on uue isikunime andmise aluseks, väljavõtte väljastamine, välja arvatud esmane väljavõtte;
- § 341³: isikule RRS-i § 45 lõikes 1 nimetatud rahvastikuregistri andmete väljastamine MK KOV-i poolt;
- § 341⁴: ruumi omanikule isiku kohta, kelle elukoha aadress rahvastikuregistris on temale kuuluva ruumi aadress, rahvastikuregistris andmete väljastamise taotluse läbivaatamine MK KOV-i poolt, mis ei ole ruumi asukohajärgne KOV.

Eelnõuga kehtestatakse nende toimingute eest riigilõivuks 20 eurot, sest praegune 10-eurone riigilõiv ei kata enam toimingute kulusid. Kui kehtivale riigilõivumääradele lisada ametikoha keskmise maksumuse 66% kasv ja 5 eurot rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe eest, on kulupõhine riigilõivumäär 20 eurot.

Tabel 7. Rahvastikuregistri andmetel väljastatud tõendite ja väljavõtete arv

Toiming	2022. aasta
----------------	--------------------

¹³ Nõukogu 25. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserõve (uuesti sõnastatud). – [ELT L 178, 02.07.2019, lk 1–115](#).

¹⁴ Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000. – [ELT L 338, 23.12.2003, lk 1–29](#).

Abieluvõimetõendi ning korduva sünnitõendi, surmatõendi, abielutõendi, abielulahutuse tõendi, nimemuutmise tõendi ja soo muutmise tõendi väljastamine	16 299
Perekonnaseisuasutuses säilitatavalt dokumendilt andmete teatisena või kinnitatud koopiana väljastamine ning nõukogu määruse (EÜ) nr 2201/2003 alusel tõendi väljastamine	159
Rahvastikuregistri andmete väljastamine õigustatud huvi korral	1187
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1191 ¹⁵ alusel mitmekeelse standardvormi ja sellele lisatava perekonnasündmuse korduva tõendi väljastamine	667
Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1191 alusel mitmekeelse standardvormi ja sellele lisatava rahvastikuregistri väljavõtte väljastamine	44
Rahvastikuregistri andmete väljastamine isikule tema, tema alaealise lapse, eestkostetava või surnud abikaasa kohta	11 005

Eelnõu § 1 punktidega 89, 92 ja 96 täiendatakse RLS-i § 340 lõikega 1², § 341 lõikega 2¹ ja § 341³ lõikega 2.

RLS-is ei ole reguleeritud riigilõivumäära juhul, kui rahvastiku toimingute valdkonna tõend või väljavõtte väljastatakse automaatselt ilma ametniku vahetu sekkumiseta turvalises veebikeskkonnas, st portaalis rahvastikuregister.ee. Sellisel juhul väljastab isikule digitempliga elektroonilise tõendi või väljavõtte automaatselt andmekogu ja ametnik selles ei osale. Eelnõuga lisatakse RLS-i ka selleks riigilõivumäär.

Kuna ametniku tööaega toiminguks ei kulu, kehtestatakse riigilõivumääraks 5 eurot. Riigilõiv katab toiminguks vajaliku tehnilise võimekuse, s.o rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe kulud. Ka juhul, kui lõivustatud toimingu teeb ametnik, arvestatakse tehnilise võimekuse 5-eurone kulu riigilõivu sisse, sest ka ametniku väljastatavate tõendite ja väljavõtete puhul tuleb katta rahvastikuregistri portaali töös hoidmise ja arendamise ning rahvastikuregistri kasutajatoe kulud.

Eelnõu § 1 punktiga 90 tõstetakse RLS-i § 340 lõikes 4 ja §-s 341² riigilõivumäär 20 eurolt 40 eurole. Seega tuleb edaspidi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/1191 alusel mitmekeelse standardvormi ja sellele lisatava perekonnasündmuse korduva tõendi või rahvastikuregistri väljavõtte väljastamise eest tasuda riigilõivu 40 eurot.

Riigilõivumäär on edaspidi 40 eurot, sest eelnõuga tõstetakse perekonnasündmuse korduva tõendi ja rahvastikuregistri väljavõtte riigilõivumäär 20 euron. RLS-i § 340 lõikes 4 ja §-s 341² nimetatud juhul tasutakse riigilõivu nii perekonnasündmuse korduva tõendi või rahvastikuregistri väljavõtte kui ka mitmekeelse standardvormi väljastamise eest. Seega teeb see kokku 40 eurot.

Eelnõu § 1 punktiga 93 tõstetakse RLS-i §-s 341¹ riigilõivumäär 15 eurolt 20 eurole.

Kuna isiku õigustatud huvi korral rahvastikuregistri andmete väljastamise taotluse läbi vaatamise riigilõivumäära tõsteti alles hiljuti, tõstetakse seda vähem kui teiste tõendite ja

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL) 2016/1191, millega edendatakse kodanike vaba liikumist, lihtsustades teatavate avalike dokumentide Euroopa Liidus esitamise nõudeid, ja muudetakse määrust (EL) nr 1024/2012. – [ELT L 200, 26.07.2016, lk 1–136](#).

väljavõtete riigilõivumääri. Riigilõivumäära on vaja tõsta, et see oleks vastavuses RLS-i § 4 lõikes 1 nimetatud kulupõhimõttega.

Eelnõu § 1 punktiga 94 parandatakse trükiviga.

Eelnõu §-ga 2 muudetakse KonS-i. Peamine muudatus on seotud sellega, et konsulaarametnik saab edaspidi väljastada mitmekeelset standardvormi sinna juurde kuuluva perekonnasündmuse tõendi, abieluvõimetõendi või rahvastikuregistri andmete väljavõttega.

KoS-i §-s 33 kasutatakse praegu mõistet perekonnaseisandmetest väljavõtte. PKTS-i kasutatakse selle asemel mõistet perekonnasündmuse korduv tõend. Selguse mõttes need mõisted ühtlustatakse ning kasutatakse PKTS-is sätestatud perekonnasündmuse korduva tõendi mõistet.

KoS-i §-i 38 lisatakse lõige 3, kus loetletakse eraldi välja, milliseid andmeid väljastab konsulaarametnik RRS-i kohaselt.

Eelnõu §-ga 3 täiendatakse PKTS-i. PKTS-i § 15⁴ lõigetes 1 ja 2 ei ole eraldi välja toodud abieluvõimetõendit. Selguse huvides nimetatakse abieluvõimetõend eraldi tõendina, mille juurde saab lisada mitmekeelse standardvormi. Kuna mitmekeelsete standardvormidega seoses tehakse juba muudatusi nii RLS-is, KonS-is kui ka RRS-is, siis selguse mõttes täiendatakse ka PKTS-i ja nimetatakse eraldi ka abieluvõimetõendit.

Eelnõu §-ga 4 täiendatakse RRS-i. Hetkel kehtiva RRS-i § 53 lõike 5 kohaselt RRS § 53 lõikes 4 nimetatud mitmekeelse standardvormi ja sellele lisatava rahvastikuregistri väljavõtte väljastab isikule perekonnaseisutoimingute seaduse § 3 lõikes 3² sätestatud maakonnakeskuse kohaliku omavalitsuse üksus. Seega kehtiva regulatsiooni kohaselt ei ole võimalik konsulaarametnikul väljastada rahvastikuregistri väljavõtet koos mitmekeelse standardvormiga.

RRS-i § 53 lõike 5 täiendusega antakse konsulaarametnikule õigus väljastada rahvastikuregistri väljavõtte koos mitmekeelse standardvormiga. See muudatus lihtsustab ja kiirendab konsulaarteenuste osutamist välisriigis. Praegu tellitakse tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid koos mitmekeelse standardvormiga Eestist ehk MK KOV-ist, mis võtab kaua aega.

Eelnõu §-ga 5 tehakse muudatused RelvS-is.

Eelnõu § 5 punkti 1 kohaselt täiendatakse RelvS-i 60¹ lõikega 2¹, milles nähakse ette, et enne eriloa taotlemist peab taotleja tasuma riigilõivu. RLS-i §-s 265 on ette nähtud riigilõivumäär relvade, tulirelva oluliste osade ja laskemoona Eestisse sisseveo ja Eestist väljaveo eriloa väljastamise eest, kuid RelvS-is ei ole sätestatud sõnaselget kohustust riigilõivu tasumiseks. RLS-i § 2 kohaselt sätestatakse RLS-is üksnes riigilõivu määrad, mitte nende tasumise kohustus. Kohustus tasuda toimingut eest riigilõivu peab tulema eriseadusest. Kõnesoleva muudatusega viiakse RelvS-i regulatsioon kooskõlla RLS-i põhimõtetega.

Eelnõu § 5 punktiga 2 jäetakse RelvS-i § 62⁴ lõikest 5 välja viide riigilõivu tasumise kohustusele. Kui seni tuli Euroopa tulirelvapassi väljastamise eest tasuda riigilõivu 15 eurot, siis muudatuse järgi ei tule Euroopa tulirelvapassi väljastamise eest enam riigilõivu tasuda.

Eelnõu § 5 punkti 3 kohaselt täiendatakse RelvS-i § 80 lõikega 2³, milles nähakse ette, et enne relva ümbertegemise, laskekõlbmatuks muutmise, relva laskekõlbmatustõuetele vastavuse

tuvastamise või lammutamise loa taotlemist peab taotleja tasuma riigilõivu. Samamoodi eelnõu § 5 punktis 1 kavandatud muudatusega tehakse ka siin õigusselguse tagamiseks täpsustus RelvS-i tekstis.

Eelnõu §-ga 6 kehtestatakse seaduse jõustumise aeg. Eelnõu jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid, kuid termineid ühtlustatakse KonS-is, PKTS-is ja RLS-is.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole töötatud välja Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks.

Eelnõus arvestatakse direktiivist 2004/38/EÜ ja Brexit lepingust tulenevaid kohustusi kohelda EL kodanikke ning elamisõigusega Ühendkuningriigi kodanikke võrdselt Eesti kodanikega. Eelnõus arvestatakse, et viisaeeskiri sätestab vahetult kohaldatavad tasud viisaeeskirja alusel taotletud viisataotluste läbivaatamise eest.

6. Seaduse mõjud

6.1. RelvS-i ja TurvaTS- alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

6.1.1. Mõju valdkond: mõju riigiasustuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Sihtrühm: PPA, Kaitsepolitseiamet, SMIT

Mõjutatud sihtrühma suurus on väike võrreldes Eesti ametnike koguarvuga, mis 2022. aastal oli 6986 või eriteenistujatest ametnike arvuga, mis oli 9057¹⁶. Kavandatavad muudatused puudutavad PPA-s 27 menetlejat, nelja grupijuhti ja ühte tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenuse teenuseomanikku, kes tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenust põhikohaga osutavad. Lisaks panustavad taotluste menetlusse ja loa omaja üle järelevalve tegemisse teiste PPA struktuuriüksuste ametnikud, sealhulgas piirkonna- ja veebipolitseinikud, kriminaalpolitseiametnikud, klienditeenindajad ning partnerasutuste (nt Kaitsepolitseiamet, SMIT) teenistujad. Nende täpset arvu ei saa nimetada.

Mõju ulatus on **väike**, kuna mõjutatud sihtrühma tegevustes ei muutu midagi olulisel määral. Juba kehtiva seaduse järgi tuleb teatud RelvS-is ja TurvaS-is sätestatud toimingute eest tasuda riigilõivu ja asutus, kellele näiteks loataotlus esitatakse peab kontrollima riigilõivu tasumist. Selles korras eelnõu järgi muudatusi ei kavandata. Ametnikud ei pea midagi juurde õppima. Muudatus puudutab üksnes riigilõivu suurust. Riigilõivude tõstmisega ei kaasne PPA-le kohanemiskulusi ega töökoormuse kasvu, kuna kõnesolevate lubade taotlusi esitatakse ning nende läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu ka praegu. Muudatusega kaasneb vaid vähene mõju, kuna PPA peab koostöös SMIT-iga riigilõivu tasumise protsessid teenistus- ja tsiviilrelvade registris muudatustega kooskõlla viima, see tähendab muutma registris riigilõivude määrad. Samuti tuleb teha muudatused eesti.ee ja PPA veebilehel.

¹⁶ Avaliku teenistuse aastaraamat 2022, lk 15. <https://www.fin.ee/riigihaldus-ja-avalik-teenistus/avalik-teenistus/personali-ja-palgastatistika>

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Muudatuse tõttu võib esialgu suurenda mõnevõrra selgitusvajadus, sest inimestel võib uute riigilõivumäärade kohta olla rohkem küsimusi. PPA ametnikud peavad edaspidi enne RelvS-i või TurvaTS-i alusel tehtava toimingute tegemist või loa väljastamist kontrollima, kas riigilõiv on tasutud uue määra kohaselt. Samas peavad PPA ametnikud ka praegu kontrollima, et riigilõiv on tasutud kehtiva määra kohaselt. Seega ei mõjuta muudatus ametnike töö olemust. Asutustele on muudatuse mõju pigem positiivne, sest RelvS-i ja TurvaTS-i alusel tehtavate toimingutega seotud kulud saavad edaspidi suurema summa ulatuses kaetud riigieelarvest.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel ei ole koormavat mõju. Seega ei ole mõju oluline.

6.1.2. Mõju majandusele

Sihtrühm 1: RelvS-i alusel riigilõivustatud toiminguid tegevad füüsilised ja juriidilised isikud

Mõju avaldumise sihtrühm on potentsiaalselt suur, st igauks, kes soovib, võib taotleda relvaluba. Samas on teada, et relvadega seonduvaid toiminguid teeb elanikkonnast vaid väike hulk füüsilisi isikuid ning samamoodi on väike ka puudutatud juriidiliste isikute hulk.

1. märtsi 2024. aasta seisuga on teenistus- ja tsiviilrelvade registri andmetel Eestis ligikaudu 24 600 relvaomanikku, registrisse on kantud umbes 60 000 piiratud tsiviilkäibes olevat relva. Eelnevast tulenevalt võib pidada sihtrühma suurust füüsiliste isikute osas väikseks, kuna muudatus mõjutab vähem kui 5% elanikkonnast.

1. märtsi 2024. aasta seisuga on RelvS-i alusel tegevusluba 108 ettevõttel, neist 97 ettevõttel RelvS-i § 66 lõikes 1 nimetatud tegevusalal tegutsemiseks ja 11 ettevõttel tegevusluba RelvS-i § 83³³ lõikes 1 nimetatud tegevusalal tegutsemiseks. Võrreldes RelvS-i alusel tegevusluba omavate ettevõtete arvu kõigi Eestis aktiivselt tegutsevate ettevõtete arvuga, võib pidada sihtrühma suurust juriidiliste isikute osas samuti väikeseks¹⁷. Kokkuvõtvalt on seega sihtrühm **väike**.

RLS-i muudatuste mõjul muutuvad RelvS-i alusel tehtavad toimingud sihtrühmale kallimaks. Relva omandamisel on jätkuvalt kõige suuremaks kuluks aga relva soetamine ning riigilõivu osakaal on relva soetamisega võrreldes jätkuvalt väike. Arvestades relva soetamise hinda, siis moodustab relva soetamisloa riigilõivumäär praegu 700 eurot maksva relva hinnast umbes 4%. Uue määra alusel moodustab soetamisloa riigilõivumäär 600 eurot maksva relva hinnast 24%.

Majanduslik mõju avaldub, kui pärast RLS-i muudatust muutuvad teenuste osutamine või toodete tootmine ja nende jaotamine või tarbimine. Majanduslikult võivad mõjutatud olla nii üksikisikud, ettevõtted ja organisatsioonid kui ka riik tervikuna. Muudatuse tagajärjel võivad muutuda inimeste käitumisharjumused, sest riigilõivumäärade tõstmine võib mõjutada nende võimalusi taotleda RelvS-i alusel erinevaid lubasid. Kaudselt võib riigilõivu suurendamine mõjutada relvadega kauplemist – kui relva registreerimisel tuleb riigilõivu tasuda senisest rohkem, võivad inimesed hakata rohkem kaaluma relva vahetamist uue vastu või loobuvad mitmenda relva soetamisest.

Kulupõhimõtte kohaselt peab riigilõivumäär katma vähemalt toiminguga seotud otsesed ja teatud ulatuses ka kaudsed kulud. PPA toimingutele kulupõhimõttel lõivude kehtestamine toob kaasa valdkonnas riigilõivumäärade tõusu ning suurendab loa kohustusega tegevusaladel tegutsevate ettevõtete majanduskulusid. Samas on mõju avaldumise sagedus harva ning see on

¹⁷ Statistikaameti andmetel oli 2022 aastal majanduslikult aktiivsete ettevõtete arv 148 684.

tegevusvaldkondade lõikes proportsioonis tegevuse ulatuse ning mahuga. Seega ei ole ette näha muudatuse ulatuslikku mõju ettevõtjate äritegevusele.

Mõju avaldumise sagedus on pigem **keskmine**, sest üldjuhul ei soovi inimesed iga päev RelvS-i alusel riigilõivustatud toimingud teha, samuti ei tee RelvS-i alusel tegevusloba omavad ettevõtjaid igapäevaselt riigilõivustatud toiminguid. Sihtrühm puutub tegevusloa taotlemisega seotud toimingute ja riigilõivu tasumisega kokku kord viie aasta jooksul. Muude lõivustatud toimingutega puutub sihtrühm kokku majandustegevusest tulenevalt erinevalt.

Muudatuse mõju ulatus inimestele ja ettevõtetele on **keskmine**, sest võivad kaasned muudatused sihtrühma käitumises, kuid eeldatavalt ei kaasne nendega kohanemiskulusi, sest toimingud, mille eest peavad isikud tasuma riigilõivu ja riigilõivu tasumise käik on sama. Isikud ei pea midagi uut juurde õppima, vaid arvestama lisaväljaminekuga. Inimeste tarbimiskäitumine võib muutuda, kuna üldist hinnatõusu arvestades võib neil olla raske suurenenud riigilõivu tasuda ja nad võivad loobuda RelvS-i alusel loa väljastamisest või toimingu taotlemisest.

Ebasoovitava mõju risk on **keskmine**. Riigilõivu määra suurendamine on isikutele pigem negatiivne, sest ollakse harjunud väiksema summa eest neid toiminguid tegema. Võivad kaasned muudatused sihtrühma käitumises, sest kui teenus on liiga kallis, võivad osad senised teenuse kasutajad sellest loobuda. See võib tähendada relvaloa omajate arvu vähenemist või ka relvade käitlemisega seonduval tegevusalal tegutsevate juriidiliste isikute loobumist teenuse osutamisest. Kavandatavad muudatused jõustuvad 1. jaanuaril 2025. aastal. Ettevõtetele, kelle tegevust riigilõivumäära muutmine mõjutab, jääb piisavalt aega muudatustega kohanemiseks ning sellest lähtuvalt oma tegevuse planeerimiseks. Siiski võib eeldada, et riigilõivumäärade tõstmine ei mõjuta inimeste soovi relvi soetada, laskespordi või jahindusega tegeleda või RelvS-i alusel tehtavaid toiminguid teha.

Sihtrühm 2: TurvaTS-i alusel riigilõivustatud toiminguid tegevad juriidilised isikud

Sihtrühma suurus on **väike** võrreldes Eestis tegutsevate ettevõtete koguarvuga. 1. märtsi 2024. aasta seisuga on Eestis 89 ettevõtet, kellel on tegevusloba turvateenuse osutamiseks.

Kehtiva TurvaS-i § 4 lõike 1 kohaselt jaguneb turvategevus Eestis järgmisteks turvateenusteks:

- 1) turvakonsultatsioon;
 - 2) vallas- või kinnisvara valve ja kaitse;
 - 3) isikukaitse;
 - 4) korra tagamine üritusel või valveobjektil;
 - 5) juhtimiskeskuse pidamine;
- valveseadmestiku projekteerimine, paigaldamine ja hooldamine

TurvaTS-i § 4 lõikes 1 jaotatakse turvategevus nelja järgmise tegevusala vahel:

- 1) turvamine;
- 2) turvauditi läbiviimine;
- 3) valveseadmestiku projekteerimine, paigaldamine ja hooldamine;
- 4) turvateenistuja väljaõpe.

Seega 1. juulil 2024. aastal jõustuva TurvaTS-i kohaselt kaotatakse põhjendamatud loa- või teatamiskohustused ning tegevusalade jaotamisel määratakse vabad, teatamiskohustusega ja loakohustusega majandustegevusalad. Võrreldes TurvaS-iga kaob loakohustus turvakonsultatsioonilt (uus nimetus turvaaudit) ja juhtimiskeskuse pidamiselt, mida ei käsitata enam eraldi tegevusalana, vaid ettevõttesisese töökorraldusena. Turvateenistuja väljaõppe

korraldamisel loobutakse samuti tegevusloa taotlemise kohustusest ja minnakse üle teatamiskohustusele. See tähendab, et tegevusluba on vajalik taotleda ja riigilõivu tasuda üksnes neil turvaettevõtetal, kes osutavad teenust turvamise tegevusalal. Ettevõtjale jääb kohustus teatada oma majandustegevuse alustamisest, kui ta alustab tegevust järgmistel tegevusaladel: turvaauditi läbiviimine, valveseadmestiku projekteerimine, paigaldamine ja hooldamine ning turvateenistuja väljaõppe korraldamine.

Eelnevast tulenevalt võib pidada sihtrühmale kaasneva mõju sagedust väikeseks, kuna muudatus mõjutab vähem kui 5% sihtgrupist ja nad ei puutu mõjuga kokku regulaarselt, vaid harva ehk ebaregulaarselt. RLS-i muudatuste mõjul muutuvad TurvaTS-i alusel tehtavad toimingud sihtrühmale 10 euro võrra kallimaks, mistõttu ei ole tegemist olulise lisaväljaminekuga turvaettevõtte jaoks. Kuna sihtrühma kui terviku käitumises erilisi muutusi ei toimu ning puudub tarvidus muutustega kohanemiseks mõeldud tegevuste järele, siis saab hinnata mõju ulatust väikeseks.

Ebasoovitava mõju risk on **väike**, kuna riigilõivumäära suurendamine 10 euro võrra ei avalda negatiivset mõju. Ei saa ette näha, et riigilõivu tõstmine võiks vähendada turvateenuse pakkumise huvi. Turvaturu analüüsi¹⁸ andmetele toetuvalt saab välja tuua, et turvaettevõtjate kogupanus Eesti ettevõtluses oli 307,5 milj eurot.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel on teatud määral koormav mõju. Seega on mõju oluline.

6.1.3. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: igatiüks, kes taotleb lõivustatud toimingut RelvS-i

Arvestades praegust relvaloa omajate arvu ja asjaolu, et see arv aastate jooksul oluliselt muutunud ei ole, võib sihtrühma hinnata **väikeseks**, sest igatiüks tõenäoliselt RelvS-i alusel luba ei taotle.

Mõju ulatus on **keskmine**. Kuna teatud toimingud kallinevad, võivad kaasneda muutused sihtrühma käitumises. Eeldatavalt ei kaasne aga kohanemiskulusi, sest ka praegu peavad inimesed tasuma toimingute eest riigilõivu. Nad ei pea seega õppima midagi uut, vaid arvestama, et nende väljaminek on tulevikus suurem.

Mõju avaldumise sagedus on üldjuhul **keskmine**. Eeldatavasti ei soovi inimesed RelvS-i alusel luba taotleda iga päev, samas olles juba relvaomanik võib kokkupuude mõjuga olla regulaarne või reeglipärane, aga mitte igapäevane. Riigilõivu tuleb tasuda näiteks relvaloa ja relvasoetamisloa taotlemisel. Esmakordselt relvaluba taotledes tuleb PPA-le esitada vajalikud dokumendid ja sooritada relvaeksam. Kui inimene soovib ka relva soetada, siis uute riigilõivumäärade juures peab inimene arvestama vähemalt järgmise väljaminekuga: loa taotluse menetlemise riigilõiv – 100 eurot, relvaeksami vastuvõtmise riigilõiv – 90 eurot ning relvasoetamisloa taotluse menetlemise riigilõiv – 100 eurot, ehk kokku 290 eurot. Seni kehtinud riigilõivumäärade järgi tuli nende toimingute eest tasuda 30 + 30 + 30 eurot ehk kokku 90 eurot riigilõivu. Relvaloa kehtivus on üldjuhul viis aastat. Kui soovitakse relvaloa kehtivust pikendada, siis tuleb viie aasta pärast tasuda riigilõivu 75 eurot. Kui isikul on relv vaid enese ja vara kaitse otstarbel, tuleb tal sooritada ka laskekatse, mille eest tasutakse riigilõivu 75 eurot (kehtiva seaduse järgi 15 eurot).

¹⁸ [Turvaturu analüüs 2021](#)

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem **keskmine või suur**. Muudatus on inimestele negatiivne. RLS-i kohaselt on praegused riigilõivumäärad väiksemad, kui eelnõus. Seega peavad inimesed arvestama edaspidi suurema väljaminekuga.

Järeldus mõju olulisuse kohta: kavandatava muudatuse mõju on oluline.

6.1.4. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Sihtrühm 1: RelvS-i alusel riigilõivustatud toiminguid tegevad füüsilised ja juriidilised isikud

Sihtrühm 2: TurvaTS-i alusel riigilõivustatud toiminguid tegevad juriidilised isikud

Sihtrühm 3: PPA, Kaitsepolitseiamet

Mõju avaldumise sihtrühmad 1 ja 2 on samad nagu seletuskirja punktis 6.3.2. kirjeldatud sihtrühmad 1 ja 2 ning kokkuvõtvalt on need sihtrühmad **väikesed**. Sihtrühma 3 moodustavad PPA-s süüteomenetlusega tegelevad politseiametnikud ning Kaitsepolitseiameti ametnikud, mistõttu on sihtrühm **keskmine**.

Mõju ulatus on **väike**. Kuna teatud toimingud kallinevad, võivad kaasneda muutused sihtrühma 1 käitumises, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskulusi. Arvestades seda, et riigilõivumäärad moodustavad vaid väikse osa relva soetamise hinnast, siis ei saa pidada kavandatavate muudatuste mõju kuritegevusele ehk ebaseaduslikule relvakaubandusele suureks. Ebaseaduslike relvade omamine ja soetamine on üldjuhul pigem seotud sooviga jääda anonüümseks, mitte hoida kokku raha riigilõivude tasumata jätmisest. Sihtrühma 2 käitumises ei saa pidada tõenäoliseks muutusi ega raskusi muudatusega kohanemisel, sest TurvaTS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäär muutub vähesel määral. Arvestades eeltoodut ei saa pidada ka tõenäoliseks sihtrühma 3 ehk PPA ning Kaitsepolitseiameti töökoormuse märkimisväärset tõusu.

Mõju avaldumise sagedus on **väike**, kuna kokkupuude on ebaregulaarne, juhuslik ja harv.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on **väike**. Mõningal määral võib pidada võimalikuks, et praegused relvaomanikud, kes ei taha oma relvast loobuda ja kelle sissetulekud ei võimalda kõrgemate riigilõivumäärade korral enam relvaluba pikendada, võivad relva peita ja teatada, et see on varastatud või kaotatud. Kuid selle riski tõenäosus on pigem väike, sest Eesti relvaomanikud on üldjuhul seaduskuulekad. Eestis on relvaomanikke ligikaudu 26 000. 2023. aastal tunnistati neist vaid seitsmekümnel relvaluba kehtetuks, sest nad ei vastanud enam RelvS-i nõuetele. Kui tulirelva omamine muutub inimestele kallimaks, võib sagedana turvalisuse tagamise eesmärgil piiramata tsiviilkäibega hoiatus- ja tsiviilrelvade soetamine, sest neid on lihtne koduste vahenditega tulirelvaks ümber ehitada ning nende käitlemise üle järelevalve on puudulik.

Järeldus mõju olulisuse kohta: kavandatava muudatuse mõju on väheoluline.

6.2. Kodakondsuse seaduse alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Kodakondsuse saamise, taastamise ja kodakondsusest vabastamise taotlemisel ei muutu sisuliselt midagi. Muutuvad vaid riigilõivumäärad ning tehtavate toimingute eest kehtestatavad riigilõivud viiakse vastavusse tegelike kulutustega.

Sihtrühm

1) Isikud, kes esitavad Eesti kodakondsuse saamise või sellest vabastamise taotluse ja tasuvad taotluse läbivaatamise eest riigilõivu;

- 2) PPA ametnikud, kes menetlevad Eesti kodakondsuse saamise või sellest vabastamise taotlusi ja võtavad vastu taotluse läbivaatamise eest tasutud riigilõivu;
- 3) Välisministeeriumi konsulaarametnikud, kes võtavad vastu Eesti kodakondsusest vabastamise taotlusi ja võtavad vastu taotluse läbivaatamise eest tasutud riigilõivu.

Viimase 5 aasta (2019-2023) keskmine kodakondsuse saamise taotluste arv on 1056. Taotluste arv on tõusnud alates 2022. a peamiselt Venemaa Föderatsiooni agressiooni tõttu Ukrainas. Võrdluseks, perioodil 2017-2021 oli keskmine taotluste arv 817. Viimase 5 aasta (2019-2023) keskmine kodakondsusest vabastamise taotluste arv on 103 ning püsinud viimaste aastate lõikes stabiilsena.

Arvestatakse RLS § 4 lõikes 2 sätestatud ekvivalendipõhimõtet ning Eesti naaberriikide sarnaseid lõive. Soomes on kodakondsuse taotlemise riigilõiv 690 eurot (paberil taotlus) (alla 18-aastastel 100 eurot) ja 460 eurot (e-keskkonnas) (alla 18-aastastel 80 eurot). Kehtiv kodakondsusest vabastamise riigilõiv on Soomes 690 eurot (ainult paberil taotlus). Lätis on kodakondsuse taotlemise riigilõiv 28,46 eurot ja kodakondsusest vabastamise riigilõiv 21,34 eurot. Leedus on kodakondsuse taotlemise riigilõiv 120 eurot ja kodakondsusest vabastamise riigilõiv 60 eurot. Rootsis on taotlemise riigilõiv ca 130 eurot (alla 18-aastased vabastatud kui esitavad koos vanemaga; kodakondsuseta ja pagulasstaatusega isikud on riigilõivust vabastatud) ja riigilõiv Rootsi kodakondsusest vabastamisel puudub. Seega on kehtivad riigilõivumäärad madalamad kui Eesti naaberriikidel. Kehtestatavad lõivud on naabritega ühes suurusjärgus, v.a. Lätis (madalam) ja Soomes (kõrgem).

6.2.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatused avaldavad mõju isikutele, kes maksavad riigilõive KodS-i alusel esitatud taotluste läbivaatamise eest. Muudatused tervikuna ei too isikutele kaasa uusi kohustusi ega nõua neilt täiendavaid tegevusi. Kodakondsus on inimese ja riigi vaheline õiguslik seos, millega kaasneb mõlemale poolele nii õigusi kui ka kohustusi, ning võttes arvesse, et Eestis ei ole lubatud topeltkodakondsus, ei ole kodakondsuse saamise taotlemine või sellest vabastamine kergekäeline otsus. Kodakondsuse seaduse alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärad on püsinud muutumatuna enam kui 20 aastat. Kuigi kodakondsuse saamise ja vabastamise taotluse riigilõivumäär tõuseb märgatavalt (13 eurolt 150 eurole), on kodakondsuse saamise või vabastamise taotlemine üldjuhul ühekordne elusündmus, mida inimene teeb ühe korra. Lisaks jäävad jätkuvalt kehtima senised RLS-i §-s 35 sätestatud põhimõtted, ehk riigilõivust on vabastatud alla 18-aastased Eesti kodakondsuse taotlejad ning PPA-l või konsulaarametnikul on õigus isiku majanduslikust olukorrast lähtuvalt või riigiasutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse organi põhjendatud taotluse alusel vabastada isik käesoleva riigilõivu tasumisest või vähendada tasutava riigilõivu määra. Seega ei teki olukorda, kus riigilõivu tõstmise tulemusel ei saa inimene taotleda Eesti kodakondsusest, selle taastamist või sellest vabastamist.

Kõrgem riigilõiv välisesinduses kodakondsusest vabastamise taotlemisel mõjutab küll välisriigis elavaid taotlejaid, kuid samas on tegemist toiminguga, mida inimene teeb üldiselt ühe korra. Osa nimetatud taotlejatest võivad külastada siiski regulaarselt Eestist ja seega saavad nad vajadusel ka kodakondsusest vabastamise taotluse esitamise planeerida sellele ajale. Mõju taotlejale võib lugeda pigem ebaoluliseks, sest peamiseks kuluks on tihti pigem välisesindusse jõudmine, mitte taotluse esitamisel makstav riigilõiv.

Sihtrühm: väike, kodakondsuse taotlejate ja kodakondsusest vabastamist taotlevate inimeste arv moodustab ca 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast.

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, kodakondsuse saamise, taastamise või sellest vabastamise taotlemine on üldjuhul ühekordne elusündmus.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga ehk tegu ei ole riskiga, vaid mõju sihtgrupile saabub 100% tõenäosusega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: sotsiaalset mõju võib pidada väikseks sihtgrupi väiksuse tõttu ning tegemist on üldjuhul ühekordse elusündmusega, mistõttu ei ole muudatusel olulist sotsiaalset mõju sihtrühmale.

6.2.2. Mõju valdkond: majanduslik mõju

Majanduslik mõju inimestele, kes taotlevad Eesti kodakondsust või sellest vabastust KodS-i alusel, kattub suuresti nendele isikutele avalduva sotsiaalse mõjuga. Kokkuvõttes ei peaks kõrgemad riigilõivumäärad oluliselt üksikisiku või leibkonna majanduslikke otsuseid mõjutama, sest mõju avaldumise sagedus on väike (üldjuhul ühekordne elusündmus) ning kehtiv seadus võimaldab taotleda riigilõivu tasumisest vabastust või tasutava riigilõivu määra vähendamist põhjendatud taotluse korral.

Sihtrühm: väike, kodakondsuse taotlejate ja kodakondsusest vabastamist taotlevate inimeste arv moodustab ca 0,1% Eesti alalisest elanikkonnast.

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, kodakondsuse saamise, taastamise või vabastamise taotlemine on üldjuhul ühekordne elusündmus.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga ehk tegu ei ole riskiga, vaid mõju sihtgrupile saabub 100% tõenäosusega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: majanduslikku mõju võib pidada väikseks sihtgrupi väiksuse tõttu ning tegemist on üldjuhul ühekordse elusündmusega ning kehtiv seadus võimaldab taotleda riigilõivu tasumisest vabastust või tasutava riigilõivu määra vähendamist põhjendatud taotluse korral, mistõttu ei ole muudatusel olulist majanduslikku mõju sihtrühmale.

6.2.3. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste korraldusele

Muudatuse ulatus on väike ja ei too PPA-le ega konsulaarametnikele kaasa kohanemisraskusi, kuna Eesti kodakondsuse saamise ja vabastamise taotluse läbivaatamise eest on ettenähtud riigilõiv ka praegu.

Sihtrühm: väike, muudatus puudutab vaid osa PPA ametnikke (u 7) ja välisesinduste konsulaarametnikke (40 esindust, kus taotlusi vastu võetakse).

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, kodakondsuse saamise, taastamise või sellest vabastamise taotlemine on üldjuhul ühekordne elusündmus.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: väike.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Ebasoovitavate mõjude risk on riigiasutuste jaoks väike ning kokkuvõtvalt on muudatuse mõju riigiasutuse korraldusele väike.

6.3. ITDS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Isikut tõendavate dokumentide väljaandmise taotlemisel ei muutu sisuliselt midagi. Muutuvad vaid riigilõivumäärad, mis viiakse kooskõlla tegelike kuludega. Isikutunnistust kui Eesti kodaniku kohustuslikku isikut tõendavat dokumenti jääb riik jätkuvalt mõnevõrra kompenseerima.

Sihtrühm

- 1) Isikud, kes esitavad isikut tõendava dokumendi taotlusi ja tasuvad taotluse läbivaatamise eest riigilõivu;
- 2) PPA ametnikud, kes menetlevad Eesti kodanike ja välismaalaste isikut tõendavate dokumentide taotlusi ja võtavad vastu taotluse läbivaatamise eest tasutud riigilõivu;

Tabel 8. PPA prognoos dokumentide taotlemise kohta

PPA prognoos	2025	2026	2027	2028
Reisidokumendid	59 330	85 260	200 930	201 970
ID-kaardid	217 000	234 100	274 000	291 000
Elamisloakaardid	67 000	61 000	57 000	58 000
Digi-ID-d (e-resident)	15 000	16 300	17 000	18 600

Allikas: PPA

6.3.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatused avaldavad mõju isikutele, kes maksavad riigilõive ITDS-i alusel esitatud taotluste läbivaatamise eest. Muudatused tervikuna ei too isikutele kaasa uusi kohustusi ega nõua neilt täiendavaid tegevusi. Kuigi isikutunnistuse riigilõivumäär tõuseb märgatavalt (50%) 30 eurolt 45 euroni, on tegemist kord viie aasta jooksul tehtava kulutusega. Lisaks on iseteeninduses taotlemine soodsam (35 eurot). Lastele, vanemaealistele ja puuetega inimestele sätestatakse soodusmäär (20 eurot) ning juhul kui riigilõivu tasumine peaks mõjutama isiku majanduslikku toimetulekut, on võimalus on taotleda riigilõivu tasumisest vabastust. Teine suurem sihtgrupp on reisidokumendi taotlejad, kuid reisidokumentide puhul ei ole tegu märgatava riigilõivumäära tõusuga (45 eurolt 60 euroni) ning reisidokument ei ole kohustuslik dokument.

Sihtrühm: suur, dokumentide taotlejad on kõik Eesti kodanikud või elanikud.

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, dokumentide ja staatuste taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga ehk tegu ei ole riskiga vaid mõju saabub sihtgrupile 100% tõenäosusega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: sotsiaalsest mõju tuleb pidada suureks sihtgrupi suuruse tõttu, kuid seda ei ole kavas täiendavalt analüüsida, sest riigilõivumäärad kehtestatakse suures osas võrdsest omakuluga nagu RLS ette näeb.

6.3.2. Mõju valdkond: majanduslik mõju

Majanduslik mõju inimestele, kes taotlevad isikut tõendavaid dokumente, kattub suuresti nendele isikutele avalduva sotsiaalse mõjuga. Kokkuvõttes ei peaks kõrgemad riigilõivumäärad oluliselt üksikisiku või leibkonna majanduslikuid otsuseid mõjutama, sest mõju avaldumise sagedus on väike (dokumente taotletakse üks kord viie või kümne aasta jooksul) ning juhul kui

tegu on riigilõivuga, mis mõjutab oluliselt majanduslikke otsuseid, võimaldab kehtiv seadus taotleda riigilõivu tasumisest vabastust. Teistest isikut tõendava dokumendi taotlejatest eristub e-resident. Tegu on isikut tõendava dokumendiga, mille välja andmise eesmärki iseloomustab viimastel aastatel eeskätt Eesti majanduse arengu soodustamine. E-residendile antava digitaalse isikutunnistuse väljaandmise eest ette nähtud riigilõivu tõus 100 eurolt 150 euronile võib mõjutada e-residendi digitaalse isikutunnistuse taotlejate arvu, kuid ilmselt ei mõjuta märgatavalt neid e-residente, kellel on digitaalse isikutunnistuse saamiseks selge eesmärk Eesti e-teenuseid kasutades Eesti majandust soodustada.

Sihtrühm: suur, dokumentide taotlejad on kõik Eesti kodanikud või elanikud.

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, dokumentide taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga, isikut tõendavad dokumendid muutuvad isikutele kallimaks 100% tõenäosusega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: majanduslikku mõju tuleb pidada suureks sihtgrupi suuruse tõttu, kuid seda ei ole kavas täiendavalt analüüsida, sest riigilõivumäärad kehtestatakse suures osas võrdselt omakuluga nagu RLS ette näeb.

6.3.3. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste korraldusele

Muudatusega kaasneb positiivne mõju PPA töökorraldusele, kuna inimesed suunatakse läbi soodsama riigilõivumäära kasutama riigi e-teenuseid, mille tulemusena väheneb eelduslikult PPA teeninduses või posti või e-posti teel esitatud taotluste hulk, mis omakorda võimaldab PPA-l taotluse sisestamiselt vabaneva ressursi suunata põhjalikuma menetluse läbiviimisele. Muudatuse ulatus on väike ja ei too PPA-le kaasa kohanemiskulusi, kuna isikut tõendava dokumendi taotluse läbivaatamise eest on ettenähtud riigilõiv ka praegu. Arvestades Eesti kodaniku passi ja/või isikutunnistuse taotluse prognoose avaldab muudatus mõju PPA töökorraldusele regulaarselt, arvestades, et taotlejate koguarvu muutus sõltub eelkõige sellest, kui suure hulga dokumentide kehtivusaeg saab läbi. Muudatus puudutab vaid osa PPA ametnikke (u 250).

Sihtrühm: muudatus puudutab vaid osa PPA ametnikke (u 250) ja välisindust ametnikke (u 30).

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, dokumentide ja staatuste taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: väike.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Ebasoovitavate mõjude risk on riigiasutuste jaoks väike ning kokkuvõtvalt on muudatuse mõju riigiasutuste korraldusele väike.

6.4. ELKS-i ja VMS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

Elamisloa ja pikaajalise viisa taotlemisel või lühiajalise töötamise registreerimise taotlemisel ei muutu sisuliselt midagi. Muutuvad vaid riigilõivumäärad, mis viiakse kooskõlla tegelike kuludega.

Sihtrühm

- 1) Isikud, kes esitavad Eestis viibimise õiguslike aluste taotlusi ja tasuvad taotluse läbivaatamise eest riigilõivu;
- 2) PPA ametnikud, kes menetlevad Eestis viibimise õiguslike aluste taotlusi ja võtavad vastu taotluse läbivaatamise eest tasutud riigilõivu;
- 3) tööandjad, kes registreerivad välismaalase lühiajalise töötamise.

Tabel 9. PPA prognoos staatuste taotlemise kohta

PPA prognoos	2025	2026	2027	2028
Ettevõtlus (elamisload)	275	225	225	225
Pere- ja õpiränne (elamisload)	5 355	5 355	4 955	4 955
Pikaajalised (elamisload) ja alalised elamisõigused	3 500	3 700	4 000	4 200
Töötamine (elamisload)	4 600	4 800	5 000	5 000
Lühiajaline töötamine	12 000	12 000	12 000	12 000

Allikas: PPA

Pikaajalise viisa riigilõivu tõstmise ettepaneku esitas Välisministeerium kooskõlastusringi ajal, seega ei ole PPA prognoosinud pikaajalise viisa taotlejate arvu, kuid 2023. aastal oli see u 7000. Välismaalaste staatustest tervikuna on viisataotlejate sihtgrupi suurus alati olnud kõige rohkem mõjutatud erakordsetest sündmustest nagu COVID-19 pandeemia ja sõda Ukrainas.

6.4.1. Mõju valdkond: sotsiaalne, sealhulgas demograafiline mõju

Muudatused avaldavad mõju isikutele, kes maksavad riigilõive ELKS-i ja VMS-i alusel esitatud taotluse läbivaatamise eest. Elamislubade riigilõivumäärad tõusevad mitmekordselt. Pererände ja õppimiseks antava elamisloa puhul on tegu omakuluga, sest elamisloa menetlemine on ressursimahukas. Nimetatud riigilõiv tõuseb 225 euron. Töötamiseks ja ettevõtluseks antava elamisloa puhul on kehtestatav riigilõivumäär omakulust veidi kõrgem (mõlemal juhul u 12%), et arvestada naaberriikide regulatsioone ning rändetrende. Nimetatud riigilõivud tõusevad vastavalt 250 ja 350 euron. Naaberriikide regulatsiooni ja rändetrende tuleb arvestada, sest Eesti konkureerib kõrgelt kvalifitseeritud välistööjõu saamiseks oma naabritega, kuid selle eesmärgi saavutamiseks ei pea riik tasuma lõivustatud toimingute omakulu välismaalase eest. Pikaajalise elaniku elamisloa puhul säilitatakse laste ja vanemaealiste soodusmäär. Tähtajalise elamisloa esmakordselt taotlemisel RLS soodusmäär on ette ei näe, sest riik ei pea kompenseerima välismaalase valikut asuda Eestisse elama.

Elamisloa taotluse läbivaatamise riigilõivumäärad on püsinud aastaid muutumatuna (töötamiseks ja ettevõtluseks enam kui 20 aastat), seega võib riigilõivumäära tõstmine mõjutada välismaalaste soovi asuda Eestisse elama. Riigilõivud tõusevad VMS näeb Eestisse elama asuvale välismaalasele ette legaalse sissetuleku nõude ning piisavate rahaliste vahendite olemasolu. Seega ei mõjuta kõrgem riigilõivumäär neid välismaalasi, kellel on kindel kavatsus end Eestiga pikaajaliselt siduda, sest uue riigilõivumäära absoluutnumbri ja saadava hüve võrdluses, ei ole tegu ebaproportsionaalse riigilõivumääraga.

Uus riigilõivumäär võib mõjutada neid välismaalasi, kes taotlevad Eesti elamisloa ainult Schengeni alale pääsemise eesmärgil, sest naaberriikide võrdluses on Eesti elamisloa taotlemine kõige soodsam. Seega võib kõrgem riigilõivumäär vähendada riski, et Eestisse saabuv välismaalane osutub koormaks Eesti sotsiaalsüsteemile.

Pikaajalise viisa taotluse eest ette nähtud riigilõivu tõus 100 eurolt 120 euroni, ei mõjuta ilmselt pikaajalise viisa taotlejate arvu. Viisa andmine on hüve ning välismaalasel peab olema eesmärk pikaajalise viisa alusel Eestisse saabumiseks ja siin viibimiseks, reeglina töötamine või õppimine. 20 eurone tõus ilmselt ei mõjuta sellise kaaluga elukorralduslikku muudatust nagu välisriiki töötama või õppima minek.

Sihtrühm: suur, kõikidel välismaalastel peab olema Eestis viibimiseks seaduslik alus

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, staatuste taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga ehk tegu ei ole riskiga vaid negatiivne tagajärje saabub sihtgrupile 100% tõenäosusega.

Järeldus mõju olulisuse kohta: sotsiaalsest mõju tuleb pidada suureks sihtgrupi suuruse tõttu, kuid seda ei ole kavas täiendavalt analüüsida, sest riigilõivumäärad kehtestatakse suures osas võrdselt omakuluga nagu RLS ette näeb või veidi kõrgemana (elamisloa töötamiseks ja õppimiseks 12 %), sest tegu on riigi poolt antava hüvega ja üks eesmärk on ühtlustada lõivude suuruseid naaberriikidega.

6.4.2. Mõju valdkond: majanduslik mõju

Majanduslik mõju inimestele, kes taotlevad staatuse ELKS-i ja VMS-i alusel, kattub suuresti nendele isikutele avalduva sotsiaalse mõjuga. Kokkuvõttes ei peaks kõrgemad riigilõivumäärad oluliselt üksikisiku või leibkonna majanduslikuid otsuseid mõjutama, sest mõju avaldumise sagedus on väike (staatust taotletakse üks kord viie või kümne aasta jooksul) ning juhul kui tegu on riigilõivuga, mis mõjutab oluliselt majanduslikke otsuseid, võimaldab kehtiv seadus taotleda riigilõivu tasumisest vabastust. Elamislubade puhul on oluline märkida, et riigilõivu vabastust ei võimaldata välismaalasele, kes soovib esmakordselt Eestisse õppima, töötama või ettevõtlusega tegelema tulla. Nendele välismaalastele on juba VMS-i alusel kehtestatud legaalse sissetuleku nõuded.

Muudatus avaldab mõju tööandjatele, kes maksavad riigilõive välismaalase lühiajalise töötamise registreerimise taotluse läbivaatamise eest. Muudatus tervikuna ei too tööandjatele kaasa uusi kohustusi ega nõua neilt täiendavaid tegevusi. Muudatusega ei kehtestata uut lõivustatud toimingut. Muudatustega ei kaasne tööandjatele ka kohanemisraskusi, kuna välismaalase lühiajalise töötamise registreerimise taotlusi esitatakse ning taotluse läbivaatamise eest tasutakse riigilõivu ka praegu. Mõjutatud ka need tööandjad, kelle juurde tuleb välismaalane tähtajalise elamisloaga, sest on tööandjaid, kes tasutud riigilõivu välismaalasele kompenseerivad. Tööandja huvides on, et Eestisse kutsutavat välismaalast põhjalikult kontrollitakse, sest tööandjal on VMS-is sätestatud kutsuja kohustused. Nimetatud kontrollid ei pea välismaalase või tööandja eest kompenseerima. Riigilõivumäära tõstmine ei mõjuta ilmselt ettevõtluseks elamisloa taotlejaid. VMS näeb selle elamisloa taotlemise üheks tingimuseks investeeringu suuruse (vähemalt 65 000 eurot). On mõistlik järeldada, et 350 euro suurune riigilõivumäär ei ole määrava tähtsusega ettevõtluseks antava elamisloa taotlemisel või mitte taotlemisel.

Sihtrühm 1: suur, kõikidel välismaalastel peab olema Eestis viibimiseks seaduslik alus

Sihtrühm 2: tööandjad, kes kasutavad välistööjõudu. Selle sihtgrupi suurus on Eesti tööealisi elanikke ja Eesti tööturu suurust arvestades keskmine. Ajavahemikul 2019–2023 on VMS-i

alusel lühiajalise Eestis töötamise registreerimist taotlenud ca 9000 tööandjat. Samal perioodil taotleti tähtajalist elamisloa töötamiseks ca 4000 tööandja juurde. Statistikaameti andmetel¹⁹ oli 2023. aasta seisuga majanduslikult aktiivseid ettevõtteid Eestis 153 883.

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, staatuste taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks. Pikaajalise viisa ja lühiajalise töötamise registreerimise taotlemine on VMS-i kohaselt piiratud ehk reeglipäraselt saab neid staatusi taotleda ühe korra.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: riigilõivumäära tõus on sihtgrupile koormava mõjuga ehk tegu ei ole riskiga vaid negatiivne tagajärje saabub sihtgrupile 100% tõenäosusega. Välistööjõudu kasutaval ettevõttel on välistööjõu värbamine edaspidi kulukam ning välismaalasele maksab staatuse taotlemine rohkem.

Järeldus mõju olulisuse kohta: majanduslikku mõju tuleb pidada suureks sihtgrupi suuruse tõttu, kuid seda ei ole kavas täiendavalt analüüsida, sest riigilõivumäärad kehtestatakse suures osas võrdset omakuluga nagu RLS ette näeb. Töötamiseks ja ettevõtluseks antavate elamislubade riigilõivumäär on u 12% kallim omakulust, et arvestada naaberriikide regulatsioone ning saadava hüve tähendust välismaalase jaoks.

6.4.3. Mõju valdkond: mõju riigiasutuste korraldusele

Muudatuse ulatus on väike ja ei too PPA-le kaasa kohanemiskulusi, kuna elamisloa, pikaajalise viisa ja lühiajalise töötamise registreerimise taotluse läbivaatamise eest on ettenähtud riigilõiv ka praegu. Arvestades elamisloa ja lühiajalise töötamise registreerimise taotluse prognoose avaldab muudatus mõju PPA töökorraldusele regulaarselt. Elamisloa taotlejate koguarvu muutus sõltub eelkõige sellest, kui paljude elamislubade kehtivusaeg saab läbi. Muudatus puudutab vaid osa PPA ametnikke (u 250).

Sihtrühm: muudatus puudutab vaid osa PPA ametnikke (u 250) ja välisesindust ametnikke (u 30).

Mõju ulatus: väike, täiendavaid tegevusi sihtgrupilt ei nõuta.

Mõju avaldumise sagedus: väike, staatuste taotlemine on küll reeglipärane, kuid liiga harv (viis või kümme aastat), et pidada mõju avaldumise sagedust keskmiseks. Pikaajalise viisa ja lühiajalise töötamise registreerimise taotlemine on VMS-i kohaselt piiratud ehk reeglipäraselt saab neid staatusi taotleda ühe korra.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk: väike.

Järeldus mõju olulisuse kohta: Ebasoovitavate mõjude risk on riigiasutuste jaoks väike ning kokkuvõtvalt on muudatuse mõju riigiasutuse korraldusele väike.

6.5. NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine

6.5.1. NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade tõstmine, et need oleksid kooskõlas RLS-i § 4 lõikes 1 nimetatud kulupõhimõttega (abielukande tegemine, abielulahutuse kande tegemine, nime muutmine, tõendi väljastamine,

¹⁹ Statistikaamet 2023. [Majandusüksused](#) – Eesti avaandmed.

rahvastikuregistri väljavõtte väljastamine, õigustatud huvi alusel rahvastikuregistri andmete väljastamine)

6.5.1.1 Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: MK KOV-id (16)

Sihtrühm on väike, sest võrreldes kogu Eesti elanikkonnaga on vähe ametnikke, kes väljastavad MK KOV-ides tõendeid või väljavõtteid, kinnitavad abielude sõlmimist ja lahutamist või tegelevad nime muutmise menetlusega.

Eelnõuga tõstetakse riigilõivumääri, sest need ei ole praegu vastavuses riigi kuludega. Paljud rahvastiku toimingute riigilõivumäärad on kehtinud muutumatuna alates 2016. aastast, näiteks abielu- ja abielulahutuse kande tegemise riigilõivumäär. Samas on lõivustatud toimingute hüvitised KOV-idele igal aastal suurenenud. Võrreldes 2016. aastaga on KOV-idele makstavad hüvitised suurenenud 66%. Seega ei kata rahvastiku toimingute riigilõivumäärad enam nende eest KOV-idele makstavaid hüvitusi.

Mõju ulatus on väike, sest muudatus ei too kaasa MK KOV-i ametnike käitumises erilisi muutusi ja puudub tarvidus kohanemistegevuste järele. MK KOV-i ametnikud peavad õppima ühel korral selgeks, millised on toimingute uued riigilõivumäärad, ja sellest edaspidises töös lähtuma. Kuna MK KOV-ides kogutakse riigilõivu ka praegu, ei teki eeldatavalt kohanemiskulusi, sest riigilõivu kogumine, tasumise kontroll ja aruandlus on samad.

Mõju avaldumise sagedus võib olla keskmine või suur. MK KOV-id väljastavad tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid regulaarselt igal tööpäeval. Statistika väljastatavate tõendite ja rahvastikuregistri väljavõtete kohta on esitatud tabelis 7 (lk 22-23).

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on eeldatavasti väike. MK KOV-i ametnikud peavad edaspidi enne tõendi või väljavõtte väljastamist kontrollima, kas riigilõiv on tasutud uue määra kohaselt. Samas peavad MK KOV-i ametnikud ka praegu kontrollima, kas riigilõiv on tasutud kehtiva määra kohaselt. Seega ei mõjuta muudatus ametnike töö olemust. Muudatuse tõttu võib esialgu suureneeda mõnevõrra selgitusvajadus, sest inimestel võib uute riigilõivumäärade kohta olla rohkem küsimusi.

Muudatus ei too MK KOV-idele kaasa täiendavat kulu.

6.5.1.2. Mõju majandusele

Sihtrühm: igatüüpi, kes taotleb lõivustatud rahvastiku toimingut

Sihtrühm on potentsiaalselt suur, sest hõlmab kõiki inimesi, kellel on vaja lõivustatud rahvastiku toimingut, näiteks tõendi või rahvastikuregistri väljavõtte väljastamist MK KOV-ist või abielu- või abielulahutuse kande tegemist.

Majanduslik mõju avaldub, kui pärast RLS-i muudatust muutuvad teenuste osutamine või toodete tootmine ja nende jaotamine või tarbimine. Majanduslikult võivad mõjutatud olla nii üksikisikud, perekonnad ja organisatsioonid kui ka riik tervikuna. Muudatuse tagajärjel võivad muutuda inimeste käitumisharjumused, sest riigilõivumäärade tõstmine võib mõjutada nende võimalusi taotleda rahvastiku toiminguid.

Mõju ulatust võib hinnata keskmiseks. Võivad kaasnedada muutused sihtrühma käitumises, kuid nendega ei kaasne eeldatavalt kohanemiskäitumise riski. Inimeste käitumise muutumine võib muutuda, kuna üldist hinnatõusu arvestades võib neil olla raske suurenenud riigilõivu tasuda ja nad võivad loobuda rahvastiku toimingute taotlemisest, näiteks abiellumisest või abielu lahutamisest.

Mõju avaldumise sagedus võib varieeruda, kuid eeldatavasti on see harv ja ebaregulaarne.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem keskmine. Muudatus võib avaldada inimesele suuremat mõju, kui tal on väiksem sissetulek. Samas suurema sissetulekuga inimesele ei pruugi mõju olla märkimisväärne, eriti arvestades, et lõivustatud toiminguid ei ole inimesel eeldatavasti vaja iga päev.

6.5.1.3. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: igakuks, kes taotleb lõivustatud rahvastiku toimingut

Sihtrühma võib hinnata suureks, sest igal aastal võib olla vajadus näiteks korduva sündimise või rahvastikuregistri väljavõtte järel. Samuti võivad kõik täisealised teovõimelised isikud soovida abielluda või abielu lahutada või muuta nime.

Mõju ulatus on keskmine või suur. Kuna teatud toimingud kallinevad, võivad kaasnedada muutused sihtrühma käitumises. Eeldatavalt ei kaasne aga kohanemiskäitumise riski, sest ka praegu peavad inimesed tasuma toimingute eest riigilõivu. Nad ei pea seega õppima midagi uut, vaid arvestama, et nende väljaminek on tulevikus suurem.

Mõju avaldumise sagedus on üldjuhul väike, sest eeldatavasti ei soovi inimesed perekonnasündmuse tõendit ega rahvastikuregistri väljavõtet iga päev. Eeldatavasti ei soovi nad iga päev ka abielluda või abielu lahutada ega muuta nime. Mõju avaldumise sagedus on seega pigem ebaregulaarne ja harv.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on pigem keskmine või suur. Muudatus on inimestele negatiivne. RLS-i kohaselt on rahvastiku toimingute riigilõivumäärad väiksemad kui eelnevalt. Seega peavad inimesed arvestama edaspidi suurema väljaminekuga.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel ei ole olulist koormavat mõju. Seega ei ole mõju oluline.

Muud olulist mõju riigi julgeolekule, välissuhetele, elu- ja looduskeskkonnale ega regionaalarengule ei ole. Seega muud mõju ei hinnata.

6.5.2. NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel ilma ametniku vahetu sekkumiseta turvalises veebikeskkonnas tehtavate toimingute madalama riigilõivumäära kehtestamine (rahvastiku toimingute valdkonna tõendi või väljavõtte väljastamine)

6.5.2.1. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: MK KOV-id (16)

Sihtrühm on väike, sest võrreldes kogu Eesti elanikkonnaga on vähe ametnikke, kes väljastavad MK KOV-ides tõendeid või väljavõtteid.

Mõju ulatus on keskmine, sest muudatus võib tuua sihtrühma käitumises kaasa muutusi, aga puudub tarvidus kohanemistegevuste järele. Kunadspidi on võimalik saada NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid teatud juhtudel turvalises veebikeskkonnas tellides madalama riigilõivumääraga, siis eeldatavasti jõuab MK KOV-i ametniku töölauale edaspidi tõenäoliselt vähem juhtumeid, kus ta peab väljastama tõendi või väljavõtte, sest inimesed eelistavad tõendite või väljavõtete väljastamise puhul viisi, kus riigilõivu määr on madalam. Seeläbi võib väheneda MK KOV-i ametnike töökoormus.

Mõju avaldumise sagedus võib olla keskmine. MK KOV-i ametnikud väljastavad tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid regulaarselt igal tööpäeval.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on eeldatavasti väike. Muudatuse tõttu võib esialgu suureneda mõnevõrra selgitusvajadus, sest inimestel võib olla rohkem küsimusi.

Muudatus ei too MK KOV-idele kaasa täiendavat kulu.

Sihtrühm: Siseministerium ja SMIT

Sihtrühm on väike, sest võrreldes kogu Eesti elanikkonnaga on vähe ametnikke, kes tegelevad ilma ametniku vahetu sekkumiseta turvalises veebikeskkonnas tehtavate toimingutega.

Mõju ulatus on väike, sest see muudatus ei too sihtrühma käitumises kaasa märkimisväärsed muutusi ning puudub tarvidus kohanemistegevuste järele.

Mõju avaldumise sagedus võib olla keskmine, sest tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid väljastatakse regulaarselt igal tööpäeval.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on eeldatavasti väike. Muudatuse tõttu võib esialgu suureneda mõnevõrra selgitusvajadus, sest inimestel võib olla rohkem küsimusi. Samuti võib loodavate IT arendustega seoses esialgu olla suurem töökoormus.

6.5.2.2. Sotsiaalne mõju

Sihtrühm: igatiüks, kes taotleb NS-i, PKTS-i või RRS-i alusel lõivustatud tõendit või rahvastikuregistri väljavõtet

Sihtrühma võib hinnata suureks, sest igatihel võib olla vajadus NS-i, PKTS-i või RRS-i alusel tõendi või rahvastikuregistri väljavõtte järele.

Mõju ulatus on keskmine. Kuna teatud ilma ametniku vahetu sekkumiseta väljastatavate tõendite ja rahvastikuregistri väljavõtete riigilõivumäär kehtestatakse madalam, muutub nende taotlemine turvalises veebikeskkonnas soodsamaks ja mugavamaks kui ametniku käest. Seega võivad kaasnedä muutused sihtrühma käitumises. Eeldatavalt ei kaasne aga kohanemiskulusi. Samas võib eeldada, et turvalises veebikeskkonnas võib suurenedä nende tõendite ja väljavõtete taotluste arv, mida väljastatakse ilma ametniku vahetu sekkumiseta. Inimesed ei pea õppima midagi uut, vaid arvestama, et teatud juhtudel on tulevikus soodsam taotledä tõendit või väljavõtet turvalises veebikeskkonnas, kus menetletakse taotlusi automaatselt. Seega saab inimene tõendi või väljavõtte vahetult pärast taotluse esitamist ning taotluse menetlemine ei sõltu enam ametniku tööajast ja -koormusest.

Mõju avaldumise sagedus on üldjuhul väike, sest eeldatavasti ei soovi inimesed NS-i, PKTS-i või RRS-i alusel tõendit või rahvastikuregistri väljavõtet iga päev.

Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on väike. Muudatus on inimestele pigem positiivne, sest eelnõus nimetatud juhtudel on võimalik saada NS-i, PKTS-i või RRS-i alusel tõend või rahvastikuregistri väljavõtte soodsamalt. Negatiivne mõju võib avalduda nendele, kellel ei ole teadmisi või oskusi kasutada turvalist veebikeskkonda. Nende jaoks jääb võimalus taotleda tõendit või rahvastikuregistri väljavõtet MK KOV-i ametniku käest, tasudes selleks tavapärase riigilõivu.

Järeldus mõju olulisuse kohta: muudatusel ei ole olulist koormavat mõju. Seega ei ole mõju oluline.

Muud olulist mõju riigi julgeolekule, välissuhetele, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ega regionaalarengule ei ole. Seega muud mõju ei hinnata.

6.6. Mõju andmekaitsele

Eelnõuga ei looda uusi viise, kuidas isikuandmeid töödelda. Samuti ei reguleerita isikuandmete edastamist välisriikidele. Seega ei ole vaja koostada andmekaitsealast mõjuhinnangut.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Seaduse rakendamisega kaasneb riigilõivudest saadava tulu kasv. Kui eelnõus nimetatud toimingute riigilõivutuluna on Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse prognoositud 2025. aastaks 14,09 miljonit eurot, siis seaduse rakendumisel prognoositakse 2025. aastaks vastavalt 27,90 miljonit eurot (detailesemalt toodud punktides 7.1-7.4). Kuivõrd riigilõivumäärade tõustes võivad toimingute mahud väheneda prognoositavalt ligikaudu 10%, siis võiks riigilõivutuluna arvestada 25,11 miljonit eurot.

Seaduse rakendamine eeldab infotehnoloogilisi arendusi Siseministeeriumi valitsemisala poolt hallatavates infosüsteemides. Arenduskulud kaetakse Siseministeeriumi valitsemisala olemasolevast eelarvest.

7.1. RelvS-i ja TurvaTS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused

Relvavaldkonna lubade kui ka turvateenuse tegevusloa riigilõivudes tehtavate muudatuste põhjal võib lõivude laekumisest eeldada riigieelarve tulude kasvu. Riigilõivude laekumine sõltub eelkõige sellest, kui palju ja millised taotlejate grupid luba taotlevad, seetõttu ei ole täpset tulude kasvu võimalik hinnata. Arvestades, et viimastest riigilõivude muudatustest alates on kasvanud olulisel määral nii tööjõu-, IT- ja olmekulud, on otstarbekas riigilõivumäärasid tõsta, et teenuste osutamine oleks jätkusuutlik. Kui 2025. aastaks on Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud relvavaldkonna lubade ja turvateenuse tegevusloa riigilõivu tuluks 0,43 miljonit eurot, siis seaduse rakendumisel prognoositakse samade toimingute mahtude jätkumisel 2025. aastaks 1,60 miljonit eurot.

Seoses riigilõivude tõstmisega suurenevad teatud määral relva- ja turvateenusevaldkonnaga seotud tegevust planeeriva või luba omava füüsilise isiku ja ettevõtja kulutused. Võib eeldada, et inimesed ja ettevõtted võivad rohkem kaaluda, kas ja milleks on neil relvaluba üldse vaja.

7.2. Kodakondsuse seaduse alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused

Tabel 9. PPA vastu võetud taotlused

Aasta	Kodakondsuse saamine		Kodakondsuse taastamine	Kodakondsusest vabastamine
	Alla 18*	18+		
2021	153	704	12	11
2022	244	1069	11	12
2023 (16.nov seisuga)	205	968	9	10

*Tulenevalt RLS § 35 lõikest 1, on alla 18-aastased isikud vabastatud kodakondsuse saamise taotluse esitamisel tasutavast riigilõivust

Tabel 10. Välisesindustest poolt vastu võetud taotlused

Aasta	Kodakondsusest vabastamine
2021	78
2022	85
2023 (16.nov seisuga)	79

Varasemate aastate kogemusele tuginedes prognoosib PPA 2025. aastaks 1120 kodakondsuse saamise, taastamise ning kodakondsusest vabastamise taotlust, millest ca 5% taotletakse välisesinduse kaudu. Sellest tulenevalt on 2025. aastaks Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud nimetatud toimingute riigilõivu tuluks 0,01 miljonit eurot. Seaduse rakendamisel prognoositakse samade toimingute mahtude jätkumisel 2025. aastaks 0,17 miljonit eurot.

7.3. ELKS-i, ITDS-i ja VMS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused

Kui 2025. aastaks on Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud ELKS-i, ITDS-i ja VMS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivutuluks 13,02 miljonit eurot, siis seaduse rakendamisel prognoositakse samade toimingute mahtude jätkumisel 2025. aastaks 24,78 miljonit eurot.

7.4. NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivumäärade muudatused

Tabel 11. Siseministeeriumi tuluprognosis

	Abielu- kande tegemine	Abielu- lahutuse kande tegemine	Nime muut- mine	Tõendi väljastamine	Rahvastiku- registri väljavõtte väljastamine	Õigustatud huvi alusel rahvastiku- registri andmete väljastamine	Kokku
2022. aasta toimingute arv	5768	1933	1812	16 458	11 005	1187	38 163
2022. aasta toimingute kulu	338 351	81 901	60 738	179 907	64 599	19 918	745 414
Tulu kehtivate riigilõivumääradega	173 040	96 650	181 200	123 690	110 050	5935	690 565
Tulu-prognosis uute riigilõivumääradega	403 760	173 970	271 800	205725	220 100	23 740	1 299 095

Kui 2025. aastaks on Siseministeeriumi valitsemisala eelarvesse planeeritud NS-i, PKTS-i ja RRS-i alusel tehtavate toimingute riigilõivutuluks 0,60 miljonit eurot, siis seaduse rakendamisel prognoositakse samade toimingute mahtude jätkumisel 2025. aastaks 1,30 miljonit eurot.

Riigilõivumäärade tõstmine on oluline, sest juba 2022. aastal kulus rahvastiku toimingute KOV-idele hüvitamiseks rohkem raha, kui oli ette nähtud. Hüvitise määrad arvutatakse igal aastal uuesti. 2023. aastal lisandus hüvitatavate toimingute hulka rahvastikuregistri väljavõtte väljastamine, mille riigilõivumäär tõuseb tõendi väljastamise omaga samale tasemele.

Tabel 12. Välisministeeriumi tuluprognosis Eesti välisesinduste kohta

	Rahvastikuregistri väljavõtted ja perekonnasündmuse korduvad tõendid	Vormikohase tõendi tellimine (mitmekeelne standardvorm või CIEC)	Kokku
2022. aasta toimingute arv	1546	70	1616
2022. aasta toimingute kulu	32 000	3 000	35 000
Tulu kehtivate riigilõivumääradega	30 920	2150	33 070
Tuluprognosis uute riigilõivumääradega	46 380	2000	48 380

Eesti välisesindustel puudub praegu õigus väljastada perekonnasündmuse korduvaid tõendeid ja rahvastikuregistri väljavõtteid koos mitmekeelse standardvormiga. 2022. aastal telliti Tallinna Perekonnaseisuametist 65 korral perekonnaseisuaktide mitmekeelsete väljavõtete väljastamise konventsiooni kohaseid ehk CIEC tõendeid (riigilõiv 1950 eurot).

KonS § 41 lõike 1 kohaselt tellib konsulaarametnik isiku kirjalikul taotlusel avaliku dokumendi Eesti ametiasutuselt. Sama paragrahvi lõike 3 kohaselt tuleb tasuta dokumendi tellimise eest

riigilõivu. RLS § 314 kohaselt tasutakse dokumendi tellimise eest riigilõivu 20 eurot. Kui tellitakse dokument Eestist, siis on tegemist kompleksriigilõivuga, kus tasutakse nii dokumendi eest riigilõivu kui ka dokumendi tellimise eest. Perekonnasündmuse korduva tõendi tellimisel kujuneb riigilõiv 30 eurot järgmiselt: 20 eurot dokumendi tellimise eest ja 10 eurot dokumendi eest (RLS § 340 lõige 1). Dokumendi tellimise riigilõiv sisaldab valdavalt diplomaatilise posti saatmise kulu.

Riigilõiv perekonnasündmuse korduva tõendi eest koos mitmekeelse standardvormiga kujuneb sarnaselt, tõendi riigilõiv on RLS § 340 lõike 4 kohaselt 20 eurot, koos tellimisega seega 40 eurot. 2022. aastal telliti perekonnasündmuse korduv tõend koos mitmekeelse standardvormiga 5 korral, kokku 200 eurot. Eeldatavasti asendub CIEC-i tõendi tellimine osaliselt tõendite väljastamisega koos mitmekeelse standardvormiga, kui seda saab väljastada kohe Eesti välisesinduses. Mõju ei avaldu eeldatavasti kohe esimesel aastal. Kui umbes pooled perekonnasündmuse korduvad tõendid väljastatakse CIEC-i asemel koos mitmekeelse standardvormiga, oleks tulu esimesel aastal umbes 1500 – 2000 eurot.

8. Rakendusaktid

Eelnõu rakendamiseks ei ole tarvis võtta vastu, muuta ega tunnistada kehtetuks rakendusakte.

9. Seaduse jõustumine

Eelnõu jõustub 2025. aasta 1. jaanuaril, sest riigilõivumääri on tavaks tõsta aasta algusest. Samuti tagab see ka piisava aja muudatuste rakendamiseks.

10. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu [kooskõlastamiseks](#)²⁰ Justiitsministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile ja Välisministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Linnade ja Valdade Liidule, Eesti Perekonnaseisametnike Kutseliidule, Eesti Jahimeeste Seltsile, Eesti Jahispordi Liidule, Eesti Laskesuusatamise Föderatsioonile, Eesti Laskurliidule, Eesti Practical-laskmise Ühingule, Eesti Relvaomanike Liidule, Eesti Reservväelaste Laskespordiliidule, Eesti Turvaettevõtete Liidule ja IDPA Eesti Ühendusele, PPA-le, Kaitsepolitseiametile ning SMIT-ile.

Kaitseministeerium kooskõlastas eelnõu märkusteta. Justiitsministeerium, Rahandusministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Välisministeerium kooskõlastasid eelnõu märkustega.

Eelnõu kohta esitasid arvamuse Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Jahimeeste Selts, Eesti Jahispordi Liit, Eesti Laskurliit, Eesti Relvaomanike Liit, PPA ja Kaitsepolitseiamet.

Eesti Perekonnaseisametnike Kutseliit, Eesti Laskesuusatamise Föderatsioon, Eesti Practical-laskmise Ühing, Eesti Reservväelaste Laskespordiliit, Eesti Turvaettevõtete Liit, IDPA Eesti Ühendus ja SMIT eelnõu kohta arvamust ei esitanud.

Esitatud ettepanekuid on võimaluse piires arvestatud. Ettepanekud on kajastatud kooskõlastustabelis (vt seletuskirja lisa).

Algatab Vabariigi Valitsus 2024

²⁰ Eelnõu toimiku number: 24-0233